

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31E JAARGANG

DINSDAG 24 DECEMBER 1946

No. 1546

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f26* per jaar. Overzeesche gebiedsdeelen en buitenland f28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cent.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408

Aangeteekende stukken aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD: Blz.

De Londensche handelsconferentie door A. B. Speekenbrink	867
Bedrijfsefficiëncy en arbeidsproductiviteit door A. M. Groot	871
De toekomst van de bedrijfsorganisaties door Mr. B. Colenbrander	873
Stichting „West-Indische Levensverzekeringcentrale” door J. van der Velden	876
De prijspolitiek ten aanzien van de tuinbouwproducten tijdens de bezetting door J. H. van Stuyvenberg	879
Aanteekeningen:	
De Javasche Bank van 1941—1946	880
De organisatie van het bedrijfsleven	881
Geld- en kapitaalmarkt	882
Statistieken:	
Verkeer en vervoer in Nederland	882
De kolonpositie van Nederland	883
Uitvoer van landbouwproducten uit Nederlandsch-Indië	883
Uitvoer van rubber via het „Nirub” uit Nederlandsch-Indië	883
Ongecontroleerde uitvoer van rubber uit Nederlandsch-Indië naar Malakka	883

DEZER DAGEN

overheerscht het afsluiten. Men rept zich in een pogen om te komen tot een verademing met de Kerstdagen. De Economisch-Statistische Berichten zullen daardoor

deze en de volgende week verschijnen met een twee dagen vervoegden afsluitdatum.

Zal voor de Kerstmis de parlementaire discussie over het Accoord van Linggadjati een voorloopige afsluiting hebben bereikt? In de Tweede Kamer gaan onder vele woorden à la Talleyrand en eenige flankmoties de parlementaire slagboomen voor de overeenkomst omhoog. De werkelijke toestand in Indië bevredigt intusschen noch den Minister, noch zijn tegenstanders. De wapenstilstand bestaat wel de jure, doch niet de facto; toch is het deze laatste toestand, waaraan velen een beslissende beteekenis toekennen.

Beklemd tusschen deze hooge muren werd het debat over de begroting van Onderwijs in zekeren zin academisch. Er was echter een economische zijde aan: de Schatkist zal een weinig worden ontsloten voor het onderwijzend personeel.

Op minder bevredigende wijze ziet de kanselier van den Schatkist in Engeland zijn middelen dunnen. De jure heeft Groot-Brittannië van de Vereenigde Staten van de veel omstreden leening nog 3.150 millioen dollar tegoed. De facto heeft de prijsstijging in de Vereenigde Staten gedurende 1946 dit bedrag teruggebracht tot ongeveer 2.430 millioen. Doch, aldus de hoopgevende sluitrede van den Engelschen kanselier, de prijzen in de Vereenigde Staten kunnen over de geheele leeningsperiode zeer wel zoo dalen, dat het oorspronkelijke prijspeil gemiddeld weer wordt bereikt.

Nog ernstiger is de blik van den Franschen minister van Financiën, in het kabinet, dat thans met een merkwaardige meerderheid de jure de regeeringsbanken bezet. Daar zal de Schatkist slechts opengaan om nieuwe belastingontvangsten in te laten en voor de rest wordt het deksel met kracht dichtgeslagen. Sera parsimonia in fundo, zuinigheid op den bodem komt te laat, staat op het Rotterdamsche Raadhuis.

Welke juridische constructie men ook kiest, Nederland wenscht een werkelijk aandeel in het economisch verkeer met Duitschland. De „Trustmaatschappij voor den handel van Nederland met het buitenland N.V.” zal in den geest van een bedrijf, doch gesteund door de Regeering over de barrières moeten zien te komen. De dienstverleening wordt daarbij evenmin vergeten. Nederland bood zijn diensten aan bij de financiering van den Duitschen wederopbouw. De ingewerkte, verarmde financier stelt zijn kennis ter beschikking van de kapitaalcrachtige, doch minder ervaren collega's. Capaciteit in dubbelen zin, daarover beschikt Nederland ook voor het vervoer op Duitschland. Antwerpen is door de bezettingsautoriteiten reeds ontdekt, al leggen daar de havenarbeiders momenteel zelf de sluitboom voor den haven.

Voor, hopelijk, korten termijn heeft de winterboei het transport van vele goederen vastgelegd. De stroomen raken gestremd, het gevolg is directe afsluiting van stroom door electrische centrales. De positie is nog wankel: het land blijft een benarde veste.

HAV BANK - SCHIEDAM

Levensverzekering en Lijfrente

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten
Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Teffoon 20845 — 21889 — 40631
Beurs Nis 6 — Teffoon 24178 — 24378

Uw toekomst is veilig

met een polis van de
Algem. Friesche Levensverzekering-Mij
of de

Groot-Noordhollandsche

LEEWARDEN van 1845 AMSTERDAM
Burmaniahuis v. Brienenhuis

Dr. T. KOOPMANS

Linear regression analysis of economic time series

Publicatie No. 20 van het Ned. Econ. Instituut

Prijs f 2,10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N. E. I. f 1,50; te bestellen bij het N. E. I.) -

Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

AMSTERDAMSCH BANK N.V.

KAPITAAL f 33.010.000 RESERVES f 31.500.000

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE LONDENSCHEN HANDELSCONFERENTIE.

Bij het geven van een voorloopige beschouwing over de resultaten van de Londensche handelsconferentie stuit men enerzijds op de moeilijkheid, dat de veelheid van de aldaar behandelde stof het bezwaarlijk maakt in kort bestek hierover ook maar een eenigszins op volledigheid aanspraak makend overzicht te geven; terwijl anderzijds de taak vergemakkelijkt wordt, doordat de documenten, welke op deze conferentie zijn behandeld, t.w. de „Proposals for Consideration by an International Conference on Trade and Employment” en het nadien verschenen „Suggested Charter for an International Trade Organisation of the United Nations” reeds door andere schrijvers in dit weekblad zijn behandeld¹⁾.

Schrijver dezes zal zich dan ook ontslagen achten nog uitvoerig op den inhoud van deze documenten in te gaan en er mee volstaan een aantal opmerkingen te maken, welke zijn bedoeld als een inleiding voor de bestudeering van het rapport van de Londensche conferentie, dat dezer dagen in druk zal verschijnen.

Aan de Londensche conferentie namen 18 landen deel, t.w. in alphabetische volgorde: Australië, België, Brazilië, Canada, Chili, China, Cuba, Frankrijk, India, Libanon, Luxemburg, Nederland, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Tsjecho-Slowakije, de Unie van Zuid-Afrika, het Vereenigd Koninkrijk en de Vereenigde Staten. Het 19de uitgenoodigde land, Rusland, had ditmaal verstek laten gaan, doch heeft de uitnodiging niet definitief afgewezen. De conferentie zelf stond onder voorzitterschap van den heer Max Suetens, Directeur-Generaal van den Buitenlandschen Handel van het Belgische Ministerie van Buitenlandsche Zaken en Buitenlandschen Handel.

Ook de beide vice-voorzitters waren vertegenwoordigers van kleine naties, t.w. de heer M. Z. Augenthaler (Tsjecho-Slowakije) en de heer Alberto Inocente Alvarez (Cuba). Op zichzelf is dit reeds een bewijs, dat het de groote naties en met name de Vereenigde Staten, van welk land de oorspronkelijke uitnodiging tot deze conferentie was uitgegaan, geenszins er om te doen is geweest hier een overheerschende positie in te nemen. Integendeel kan worden gezegd, dat de besprekingen zich hebben gekenschetst door den duidelijken wil van alle deelnemende landen elkaars argumenten volledig recht te doen wedervaren om gezamenlijk te komen tot een oplossing voor moeilijke zaken en tot een formulering, die voldoende rekening houdt met de uiteenlopende economische politiek van de verschillende landen. In dit verband zij in herinnering gebracht, dat bij haar oorspronkelijke uitnodigingen de Amerikaanse Regeering had getracht te komen tot een „fair cross section” van de handel-drijvende landen van de wereld. Naar onze meening is men hier inderdaad zeer goed in geslaagd.

Laatstgenoemde omstandigheid, gepaard gaande met het feit, dat de Londensche besprekingen uitdrukkelijk een oriënteerend karakter droegen, waarbij de respectieve Regeeringen niet formeel werden gebonden, heeft het mogelijk gemaakt in het „Charter”, dat basis van de discussies is geweest, in velerlei opzicht aanvullingen en verbeteringen aan te brengen, waardoor o.i. het document een veel meer aanvaardbare grondslag is geworden voor de verder nog te voeren onderhandelingen, waarbij de respectieve Regeeringen definitieve

verplichtingen zullen moeten aangaan. De landen, die aan de conferentie hebben deelgenomen, kunnen op grove wijze in de navolgende groepen worden onderscheiden:

a. de Vereenigde Staten, ontwerpers van het „Charter”, met hun politiek, economisch en financieel overwegende positie;

b. Groot-Brittannië, dat met de andere landen van het Britsche Gemeenebest na Amerika de belangrijkste economische rol speelt. De belangen van Groot-Brittannië zelf komen echter niet steeds overeen met die van de andere leden van het Gemeenebest, die ook onderling weer belangrijke verschillen vertoonen. Men denke hier bijvoorbeeld aan Canada, dat zich tijdens den oorlog sterk in industriële richting heeft ontwikkeld en daartegenover aan gebieden als Australië en Nieuw Zeeland, die nog in overheerschende mate afhankelijk zijn van de voortbrenging van conjunctuur-gevoelige primaire producten. Zuid-Afrika neemt al weer een afzonderlijke plaats in met zijn goud- en diamantproductie, terwijl tenslotte India, gezien het groote overschot en den lagen levensstandaard zijner bevolking, met aparte problemen heeft te kampen, waardoor het land feitelijk in een afzonderlijke groep thuis hoort;

c. De Europeesche landen met enerzijds omvangrijke reconstructieproblemen, anderzijds voorzover het West-Europa betreft, met een meer permanent probleem, gelegen in de relatief hooge productiekosten van hun intensief bedreven landbouw. Ook Groot-Brittannië behoort tot op zekere hoogte hiertoe.

d. Industrieel weinig ontwikkelde landen, zooals India en China met een groot bevolkingsoverschot, die erkenning van hun recht tot verdere economische ontwikkeling vragen, tezamen met eenige Zuid-Amerikaansche landen als Brazilië en Chili. Ook de Libanon valt tot op zekere hoogte onder deze groep te rekenen evenals de Nederlandsche Overzeesche Gebiedsdeelen.

Genoemde belangentegenstellingen deden zich gedurende de geheele conferentie gevoelen, doch hebben, zooals gezegd, er toe geleid, dat over het geheel een resultaat kon worden bereikt, dat meer is gebaseerd op de economische werkelijkheid van vandaag dan de oorspronkelijke Amerikaanse voorstellen. De groote bezwaren tegen deze voorstellen, welke in Nederland werden gevoeld en door vele andere landen bleken te worden gedeeld, waren juist, dat zowel de „Proposals” als het „Charter” te zeer den nadruk legden op de verlaging van invoerrechten en het opruimen van handelsbarrières en wel door een rigide stelsel van verbodsbepalingen, doch tekort schoten wanneer het er om ging om hiernaast te geraken tot een meer positieve politiek ten aanzien van de werkgelegenheid en het tegengaan van conjunctuurgolven.

Wanneer binnenkort het officieele rapport van de Londensche beraadslagen is verschenen, zal men in de eerste plaats kunnen constateeren, dat het hoofdstuk over de werkgelegenheid van het „Charter” belangrijk is uitgebreid, terwijl daarnaast een nieuw hoofdstuk aan het document is toegevoegd, behandelende de industriële ontwikkeling. Verdere lezing van het rapport zal dan doen zien, dat ook de verdere hoofdstukken van het „Charter” op ingrijpende wijze zijn gewijzigd. In het kort mogen in het onderstaande eenige opmerkingen worden gewijd aan deze aanvullingen en wijzigingen, welke het resultaat vormen van den arbeid van een zestal commissies, welke gedeeltelijk onderverdeeld werden in subcommissies. De commissies behandelde respectievelijk:

1. werkgelegenheid;
2. industriële ontwikkeling;
3. handelspolitieke bepalingen;
4. beperkende ondernemerspraktijken;

¹⁾ G. Stuvël, „De Engels-Amerikaanse leningovereenkomst” in „E.-S.B.” van 5 Juni 1946, blz. 363; E. D. de Meester, „De Amerikaanse voorstellen voor een vrijer handelsverkeer en zoo volledig mogelijke werkgelegenheid” in „E.-S.B.” van 19 Juni 1946, blz. 393; A. van Kleffens, „Het verband tusschen de toelief met België-Luxemburg en de „International Trade Organisation”” in „E.-S.B.” van 2 October 1946, blz. 630; J. Schilthuis, „Het Ontwerp-Handvest voor de Internationale Handelsorganisatie der Vereenigde Naties (I.T.O.)” in „E.-S.B.” van 16 October 1946, blz. 661.

5. goederenovereenkomsten;
6. organisatorische bepalingen.

Werkgelegenheid.

Hoewel de Amerikaanse voorstellen uitgingen van de interdependentie van de internationale handelsvraagstukken en werkgelegenheidsvraagstukken, ontbraken daarin voldoende richtlijnen voor de oplossing van deze problemen in hun onderlingen samenhang. Deze opvatting bleek bij het overgrote deel der gedelegeerden te bestaan, hetgeen tot gevolg heeft gehad, dat een aantal constructieve voorstellen werden gedaan, die het verdere verloop der besprekingen in belangrijke mate hebben beïnvloed. Het resultaat der discussies is tenslotte geweest een aanmerkelijk verbeterd ontwerp van het desbetreffende hoofdstuk van het „Charter”, alsmede een ontwerp-resolutie aan den „Economic and Social Council”, die betrekking heeft op de gewenschte supplementaire internationale acties, naast de nationale werkgelegenheidspolitiek in de afzonderlijke landen noodig tot het bereiken van volledige werkgelegenheid.

Het nieuwe hoofdstuk van het „Charter” bevat thans o.a. de volgende bepalingen:

a. de verplichting van de leden tot het voeren van een actieve werkgelegenheidspolitiek. In de keuze van middelen tot het voeren van een dergelijke politiek moet ernaar worden gestreefd betalingsbalansmoeilikheden voor andere landen te vermijden;

b. de verplichting van de leden om hun nationale economische hulpbronnen te ontwikkelen en hun productieniveau op te voeren;

c. de plicht van ieder lid om een fundamenteel verstoord evenwicht van de betalingsbalans, waardoor ook andere landen in aanhoudende betalingsmoeilikheden dreigen te raken, te herstellen. Blijkens de toelichting op dit artikel heeft men hiermede in het bijzonder op het oog een permanent actieve betalingsbalans, die een deflationnair druk op de betalingsbalans van andere landen teweeg brengt;

d. het recht van landen, waarvan het economisch leven aan deflationnair druk is blootgesteld, doordat andere landen de hierboven weergegeven verplichting niet nakomen, zich hiertegen te beschermen binnen het kader van de bepalingen van het „Charter”. Naast de desbetreffende „safe guards” van Bretton Woods dient het „I.T.O.-Charter” in de mogelijkheid van dergelijke veiligheidsmaatregelen te voorzien;

e. de bereidverklaring van de leden om onder auspiciën van den Economischen en Socialen Raad deel te nemen aan onderlinge regelingen en regelingen met andere internationale organisaties o.a. tot uitwisseling en analyseering van gegevens omtrent het werkgelegenheidsvraagstuk en tot onderling overleg ten einde zoo noodig te komen tot gemeenschappelijke acties op het gebied van de werkgelegenheidspolitiek.

In de resolutie aangeboden aan den Economischen en Socialen Raad wordt o.a. aanbevolen het in studie nemen, zoo noodig in overleg met de „specialized agencies”, van de mogelijkheden tot:

a. „timing” van nationale en internationale credietpolitiek;

b. nationale en internationale regelingen ter bevordering van stabiele inkomens voor de producenten van stapelproducten;

c. „timing” van de kapitaalverstreking voor projecten met een internationaal karakter of projecten, die internationaal worden gefinancierd;

d. bevordering van kapitaalverstreking in tijden van deflationnair druk aan landen, wier betalingsbalans tijdelijk steun behoeft.

Naar het oordeel van de Nederlandsche delegatie is hiermede een aanmerkelijke verbetering aangebracht

in het aanvankelijk wel zeer schamele hoofdstuk III van het „Charter”.

Industrieel ontwikkeling.

Dit nieuwe hoofdstuk bevat o.a. in het eerste artikel de erkenning van het belang van de industrialisatie der weinig ontwikkelde landen, niet alleen voor die landen zelf, maar op den duur ook voor andere landen.

Wordt in dit eerste artikel de nadruk gelegd op minder ontwikkelde landen, in de toelichting daarop wordt de aandacht gevestigd op het groote belang van een snellen economischen wederopbouw en industrieel herstel van die landen, wier economisch leven geleden heeft van de gevolgen van den oorlog. Het is wederom in het belang van het welzijn van alle leden, dat zij o.a. hun taak als leverancier zoo spoedig mogelijk kunnen hervatten.

Het derde artikel behandelt de wederzijdsche verplichtingen in dit verband: enerzijds de verplichtingen van de landen, die beschikken over een overschot aan kapitaal, uitrusting en materialen alsmede over moderne technologische kennis en personeel, dat leiding kan geven, deze faciliteiten ter beschikking te stellen van de landen, die daaraan behoefte hebben. Omgekeerd zullen deze laatste landen o.a. geen onredelijke maatregelen mogen nemen tegenover ondernemingen en personen uit de eerstgenoemde landen, die hun belangen zouden schaden. De toelichting op dit artikel vermeldt o.a. de noodzaak van internationale actie in het bijzonder voorzoover het betreft de financiering van objecten, die niet onmiddellijk rendement zullen opleveren, zooals groote publieke werken. Ten aanzien van het beschikbaarstellen van technologische kennis en getraind personeel suggereert de toelichting, dat dit o.a. zou kunnen geschieden door ondernemingen in de industrieel ontwikkelde landen te doen participeeren in ondernemingen in de industrieel weinig ontwikkelde landen.

Van meer concreet belang is het vierde artikel, dat betrekking heeft op het gebruik van beschermende maatregelen. Dit artikel houdt o.a. in een procedure, volgens welke voor gerechtvaardigde bescherming van opkomende industrieën eventueel onder bepaalde voorwaarden, dispensatie kan worden verleend van hetzij op grond van het „Charter”, hetzij bij de komende tariefonderhandelingen te Genève (zie hieronder) aangegane of aan te gane verplichtingen op handelspolitiek gebied. Ten aanzien van deze laatste bepaling hebben de gedelegeerden van een aantal van de weinig ontwikkelde landen, wie de daarin opgesloten mogelijkheden tot bescherming in het algemeen niet ver genoeg gingen, hun positie gereserveerd.

Hoewel dit hoofdstuk nog vrij vaag is en het karakter van een compromis draagt, is, naar het oordeel van de Nederlandsche delegatie, hiermede niettemin een nuttige basis gelegd door het erkennen van de wederzijdsche verplichtingen der verschillende landen en door het scheppen van mogelijkheden voor internationale coördinatie van de activiteiten op dit gebied. Echter kan nog niet worden gezegd, dat een en ander den indruk geeft van een voldoende uitgedacht werkstuk.

Handelspolitieke bepalingen.

Het werk van de betreffende commissie had betrekking op hoofdstuk IV van het „Charter”, dat is onderverdeeld in een tiental secties, t.w. algemeene commercieele voorschriften, tarieven en tariefpreferenties, kwantitatieve restricties, valutacontrole, subsidies, staatshandel, noodbepalingen, het plegen van ruggespraak, te niet doen of benadeeling, betrekkingen met niet-leden, algemeene uitzonderingen en territoriale toepassing.

Het eigenlijke werk vond voor een groot deel plaats in een aantal subcommissies.

Het „Draft-Charter” was, wat betreft de algemeene handelspolitiek, kennelijk van de gedachte uitgegaan, dat de beoogde verruiming van den internationalen handel slechts mogelijk is, indien de Regeeringen eenerzijds zich onthouden van het nemen van discrimineerende maatregelen en anderzijds bereid zijn de belemmeringen ten aanzien van het internationale goederenverkeer te verminderen.

Bij de bespreking der artikelen van hoofdstuk IV is komen vast te staan, dat alle delegaties zich in beginsel zeer wel met deze twee voorwaarden konden vereenigen. Het streven was er derhalve in hoofdzaak op gericht de desbetreffende voorschriften minder rigide te maken met het oog op de bijzondere omstandigheden, die gelden ten opzichte van de afzonderlijke landen.

Kennismaking van dit gedeelte van het rapport der commissie, dat, gezien de gecompliceerdheid en uitgebreidheid der behandelde materie, zeer uitvoerig is en daardoor zich moeilijk leent tot behandeling in kort bestek, zal doen zien, dat ook hier ingrijpende wijzigingen en aanvullingen in het „Charter” zijn aangebracht. Slechts op het allerbelangrijkste zal hier kunnen worden gewezen.

Blijven bestaan is de groote nadruk, welke in het „Charter” werd gelegd op de algemeene toepassing van de *meestbegunstigingsclausule*, waarbij in het algemeen slechts als uitzondering worden erkend bestaande preferentiele systemen. Te dien aanzien geldt evenwel de verplichting, deze het onderwerp te doen zijn van de komende onderhandelingen over de verlaging van invoerrechten, welke mede gericht zullen zijn op de eliminatie van preferenties, waarop het daaropvolgende artikel slaat. Hierin wordt tot uitdrukking gebracht, dat ieder lid (van de op te richten internationale handelsorganisatie) „shall, upon the request of any other Member or Members, enter into reciprocal and mutually advantageous negotiations with such other Member or Members directed to the substantial reduction of tariffs and other charges on imports and exports, and to the elimination of import tariff preferences”. De woorden „reciprocal” en „mutual advantageous” zijn hier met name van belang, terwijl in het volgende gedeelte van de desbetreffende paragraaf tot uitdrukking wordt gebracht, dat:

1e. bestaande internationale verplichtingen niet aan deze onderhandelingen in den weg mogen staan;

2e. overeengekomen verlagingen van invoerrechten automatisch zullen moeten leiden tot een verlaging of eliminatie van preferentiele marges;

3e. de consolidatie van lage tarieven of „tariff free treatment” in principe dezelfde betekenis zal hebben als een belangrijke verlaging van hooge invoerrechten of de eliminatie van tariefpreferenties.

Deze belangrijke bepalingen zijn nader uitgewerkt in een *memorandum*, dat de gedachte procedure beschrijft, welke bij de komende *onderhandelingen*, welke op 8 April 1947 in Genève zullen aanvangen, hierover zal moeten worden gevolgd. Op dit belangrijke stuk zal in een afzonderlijk artikel nader worden ingegaan.

Blijven bestaan is dus de Amerikaansche gedachten-gang, dat een belangrijke *verlaging van de invoerrechten* en daarmee gepaard gaande, zooveel mogelijk, een eliminatie van preferenties een eerste en noodzakelijke stap zal moeten zijn voor de totstandkoming van de internationale handelsorganisatie, die als zeer belangrijke taak ervoor zal hebben te zorgen, dat de leden der organisatie zoo veel mogelijk tot een vrij handelsverkeer zullen overgaan en hier aan blijven vasthouden. Zij zal hierbij hebben te opereeren in nauw overleg met den „Economic and Social Council” en „specialized agencies” als de Internationale Bank en het Monetaire Fonds,

en hebben te oordeelen, of de leden de verplichting, die zij op zich laden, op behoorlijke wijze nakomen, terwijl zij voorts in voorkomende gevallen zal hebben te oordeelen, of er aanleiding bestaat de leden geheel of gedeeltelijk van bepaalde verplichtingen te ontheffen. Dit alles wordt nader in verschillende artikelen van het betrokken hoofdstuk uitgewerkt. De plaatsruimte laat niet toe hierop verder in te gaan. Dit alles zal dus niet alleen gaan over de toepassing van de bepalingen inzake de invoerrechten en preferenties, doch evenzeer betrekking hebben op de andere handelspolitieke bepalingen (kwantitatieve restricties, subsidies, staats-handel en dergelijke). Al deze voorschriften zijn voor de verschillende landen slechts aanvaardbaar als onderdeel van het groote geheel, niet alleen van het handelspolitieke hoofdstuk, doch eveneens van de andere hoofdstukken van het „Charter”.

Wat betreft de *kwantitatieve restricties*, is de conferentie gekomen tot een aantal nieuwe bepalingen, die het geheel veel soepeler hebben gemaakt en den nadruk leggen op de mogelijkheid van quotaregelingen voorzover die noodig zijn voor het behouden van het evenwicht der betalingsbalans op een zoodanig niveau, dat het handhaven der werkgelegenheid is gewaarborgd. De nauwkeurige lezing van deze technische bepalingen wordt ten zeerste aanbevolen.

Ten aanzien van de *subsidies* is het principe blijven bestaan, dat exportsubsidies zoo veel mogelijk zullen moeten verdwijnen en dat productiesubsidies in het algemeen slechts geoorloofd zijn, voorzover zij niet dienen om den export van het betrokken product op een kunstmatige wijze te bevorderen. Ook hier zal de organisatie als toezicht houdende instantie fungeeren, tot wie de leden zich met klachten kunnen wenden, c.q. de subsidies gevende leden een uiteenzetting behooren te geven van de door hen gevolgde politiek.

Wat betreft den *staatshandel*, is in het algemeen overeengekomen, dat in deze dezelfde principes zullen gelden als voor den normalen handel. De behandeling van één artikel van het „Charter”, t.w. dat, betrekking houdende op den *completen staatshandel*, is echter tot een later tijdstip verschoven, zoodat dienaangaande geen conclusies zijn bereikt. Eveneens is buiten beschouwing gebleven de sectie H van het „Charter” betrekking hebbende op de *verhouding tot nieuwe leden* van de organisatie, welk artikel speciale problemen opwerpt met betrekking tot de meestbegunstiging. Het kwam daarom gewenscht voor, de bespreking hiervan eveneens tot een later tijdstip uit te stellen, wanneer de respectieve Regeeringen de gelegenheid zullen hebben gehad het rapport der commissie te bestudeeren.

De meer douane-technische bepalingen van het handelspolitieke hoofdstuk hebben slechts een eerste lezing ondergaan zonder dat in deze veelal tot definitieve resultaten is gekomen. Speciale moeilijkheden behoeven deze niet op te leveren, alleen zal op de eerstvolgende conferentie hieraan bijzondere aandacht moeten worden geschonken.

Uit het bovenstaande volgt, dat ook ten aanzien van dit hoofdstuk nuttige resultaten zijn bereikt, die ook voor ons land en Nederlandsch-Indië, welke gebiedsdeelen van het Koninkrijk zich beide nog in een zeer moeilijken overgangstoestand bevinden, van groot belang zijn, zonder dat de feitelijke doelstelling van het „Charter”, d.w.z. de vermindering van handelsbelemmeringen er door in gevaar wordt gebracht, gezien het ver-gaande controlerecht van de te stichten internationale handelsorganisatie.

Beperkende ondernemerspraktijken.

De „Proposals” ademden reeds geheel den geest van vijandigheid jegens de kartels, die zoo kenmerkend is voor de Vereenigde Staten. Nog sterker kwam deze

strekking tot uiting in het ontwerp „Charter”. Aan de leden der I.T.O. werd de verplichting opgelegd maatregelen te nemen ter voorkoming van handelspraktijken, welke de concurrentie inperken en aldus de strekking hebben de doeleinden der I.T.O. tegen te werken. Voorts werd van een groot aantal handelspraktijken, o.a. van het onderling overeenkomen van verkoopprijzen of verkoopsvoorwaarden, behoudens tegenbewijs, aangenomen, dat zij de gevreesde schadelijke gevolgen zouden hebben.

Deze extreme vermelding van de kartels is op de conferentie van vele zijden aangevochten, waarna tenslotte een nieuwe redactie van het betrokken hoofdstuk is aanvaard, dat in belangrijke mate aan de gerezen bezwaren tegemoet komt.

Het rechtsvermoeden, dat elk kartel schadelijk is, tenzij het tegendeel uitdrukkelijk wordt aangetoond, is vervallen. Volgens de nieuwe redactie moeten kartels slechts worden bestreden, indien en voorzover kan worden aangetoond, dat hun bestaan schadelijke gevolgen heeft gehad, dan wel dat deze schadelijke gevolgen op het punt staan werkelijkheid te worden. In zoo'n geval bestaat voor alle landen de verplichting maatregelen tegen het betrokken kartel te nemen.

De bedoelde verplichting is in de nieuwe redactie van het desbetreffende artikel aldus geformuleerd, dat de leden op zich nemen alle mogelijke wettelijke en andere maatregelen te treffen om het uitvoeren van schadelijke praktijken te voorkomen. Dit artikel bevat voorts de verplichting zooveel mogelijk rekening te houden met verzoeken, bevindingen en aanbevelingen van de organisatie bij het overwegen van stappen om door de organisatie geïncrimineerde praktijken te doen ophouden. Deze redactie beteekent een aanzienlijke verbetering op het oorspronkelijke ontwerp „Charter”. Daarin toch waren de bewoordingen zoodanig, dat elke „aanbeveling” van de I.T.O. inzake bestrijding van kartels voor de leden der I.T.O. het karakter zou hebben van een bevel, hetgeen een te ver gaande aantasting zou zijn van de nationale autonomie.

Ook ten aanzien van dit hoofdstuk van het „Charter” heeft de Nederlandsche delegatie derhalve aanleiding gehad voldaan te zijn over het verloop der discussies. *Goederenovereenkomsten* ²⁾.

Ook het hoofdstuk over de goederenovereenkomsten is ingrijpend verruimd. Het „Draft-Charter” gaat uit van de opvatting, dat goederenovereenkomsten moeten worden beschouwd als een noodmaatregel, slechts toe te passen in uiterste gevallen, indien de aanpassing van productie en consumptie door het vrije spel der economische krachten zou gepaard gaan met al te groote schokken. Bij de overige deelnemers aan de conferentie bleek daartegenover vrij algemeen de meening te bestaan, dat vooral in het belang van de groote massa der kleine producenten van stapelproducten, in het bijzonder in de Aziatische landen, een stabiel verloop van de wereldmarkt gewenscht is, waaruit voortvloeit de noodzaak te beschikken over een meer permanent orgaan, dat zoo noodig terstond kan ingrijpen. Het gevolg is geweest, dat men is gekomen tot een geheel nieuwen opzet en indeeling van het hoofdstuk.

De voornaamste gedachte, waarvan men is uitgegaan, bestaat uit een onderscheid tusschen algemeene goederenovereenkomsten en beperkende goederenregelingen. Studie, overleg, permanente consultatie, research en propaganda vallen onder de algemeene overeenkomsten, die aan weinig bindende regels zijn gebonden. Wat de beperkende goederenregelingen betreft, welke productie, afzet en prijzen regelen, blijven echter voorschriften gelden nopens de omstandigheden,

die aanwezig moeten zijn om deze overeenkomsten geoorloofd te doen zijn.

De laatstgenoemde voorschriften zijn wederom aanmerkelijk verruimd: de moeilijkheden, welke geacht worden beperkende goederenregelingen te rechtvaardigen, worden nader aangeduid door te bepalen, dat zij voortvloeien uit een tekort aan evenwicht tusschen vraag en aanbod. De doelstellingen zijn op den voorgrond geschoven en veel ruimer omschreven. Het meest van belang is echter de verruiming van de omstandigheden, waaronder quota of prijsregelingen mogen worden toegepast; het is nu niet meer noodig, dat moeilijkheden „are developing”, maar het is voldoende, dat zij „are expected to develop”.

Een der beginselen van de overeengekomen goederenovereenkomsten moet zijn de geleidelijke overgang naar meer efficiënte producenten. Indien het begrip „efficiënte” zoo moet worden geïnterpreteerd, dat slechts de prijs als criterium geldt, zou dit voor den West-Europeeschen landbouw aanmerkelijke moeilijkheden kunnen opleveren. In de redactie is thans echter voor „most effectively” ingevoegd „most economically and”. Op grond hiervan mag derhalve worden aangenomen, dat ook zullen kunnen worden verdisconteerd factoren als toepassing van wetenschap en techniek, sociale positie van boeren en landarbeiders, redenen van nationale veiligheid en dergelijke.

Een vraagstuk, waarmede de conferentie zich voorts nog had bezig te houden, was de afbakening van de bevoegdheden op dit terrein tusschen I.T.O. en F.A.O. Zooals bekend, had de F.A.O.-conferentie te Kopenhagen het besluit genomen tot bestudeering van de mogelijkheid om te komen tot oprichting van een „World Food Board”, welke plannen in de thans plaatsvindende F.A.O.-conferentie te Washington nader worden bestudeerd. Op de I.T.O.-conferentie te Londen is nu in overleg met den waarnemer van de F.A.O. besloten, dat de I.T.O., wat de goederenovereenkomsten betreft, de „policy making body” zal zijn. De F.A.O. zal echter het recht hebben aan de I.T.O. rapporten voor te leggen ten aanzien van de positie van tot haar gebied te rekenen producten. Ook kan de F.A.O. de I.T.O. verzoeken voor de bestudeering van de positie van bepaalde goederen „study groups” in te stellen, terwijl tenslotte de vertegenwoordiging van de F.A.O. in de organen van de I.T.O., die competent zijn voor de goederenovereenkomsten, is geregeld.

De slotsom kan zijn, dat het nieuwe hoofdstuk zeer wel aanvaardbaar is en op alle principieele en ondergeschikte punten een groote verbetering vormt ten opzichte van den gedachtengang der oorspronkelijke „Proposals”.

Organisatorische bepalingen.

Het werk van de betreffende commissie had betrekking op een 30-tal bepalingen van het „Charter”, waarvan echter de meeste hier onbesproken mogen blijven. De uiteindelijke tekst van een aantal dier artikelen is immers afhankelijk van de resultaten van de besprekingen in de andere commissies, welke veelal pas zoo laat in concreten vorm beschikbaar kwamen, dat de organisatorische uitwerking ervan slechts een voorloopige kon zijn. Zoo bijvoorbeeld het eerste artikel van het „Draft-Charter”, dat de doeleinden der organisatie omschrijft. Een dergelijke omschrijving kan echter eerst worden gegeven, zoodra voldoende duidelijk vaststaat, wat de inhoud van de verdere hoofdstukken van het „Charter” zal zijn. Hetzelfde geldt voor enkele andere belangrijke artikelen van het laatste hoofdstuk van het „Charter”, waarvan de behandeling ten principale eveneens veelal is uitgesteld om in een later stadium weer aan de orde te komen. Wel is nog al veel te doen geweest over een drietal punten, nl. de kwestie

²⁾ Zie ook: „Goederenovereenkomsten” door Prof. Dr. E. de Vries in „E.-S.B.” van 27 November 1946.

van de beslechting van geschillen, het vraagstuk der coördinatie van de werkzaamheden van de I.T.O. met die van andere internationale organen en de verhouding tot den Economischen en Socialen Raad en tenslotte de kwestie van de positie van de economisch sterkere landen. Wat het eerste punt betreft, is veel gesproken over de inschakeling van het internationale Hof van Justitie als uiteindelijk beroepsorgaan voor de beslechting van geschillen. De aanvankelijke redactie van artikel 76 van het „Charter” liet namelijk beroep op het Hof slechts toe voor juridische geschillen, voortvloeiende uit een beslissing van de algemeene vergadering (hoogste orgaan in de I.T.O.) en slechts met toestemming van de laatste. Een decisie terzake is in Londen niet bereikt.

Het tweede van de genoemde punten kwam ter sprake bij de behandeling van artikel 71 van het „Draft-Charter”. Besloten werd de tekst van dit algemeen gestelde artikel zoo ruim mogelijk te houden en zelfs vermelding van bepaalde organisaties, zooals de F.A.O., achterwege te laten. Het artikel voorziet thans in een zoo spoedig mogelijk tot stand te brengen verhouding tusschen de I.T.O. en de Vereenigde Naties op basis van artikel 57 van het Statuut der Vereenigde Naties. De I.T.O. zal derhalve moeten worden een „specialized agency”, welke verhouding tot den Economischen en Socialen Raad ingevolge artikel 63 van bedoeld Statuut nader zal worden vastgesteld. Gemeend werd, dat het (voorshands) niet op den weg van de commissie lag om in dit stadium de verhouding van de verschillende „specialized agencies” tegenover elkander en tegenover den Economischen en Socialen Raad verder te preciseren.

De kwestie van den invloed der economisch sterkere landen rees bij de behandeling der artikelen met betrekking tot het stemrecht in de Algemeene Vergadering en omtrent de samenstelling enz. van het Dagelijksch Bestuur. Het „Draft-Charter” was uitgegaan van een gelijk stemrecht voor ieder land. Uiteraard zijn echter ook andere constructies mogelijk, zooals een systeem van gewogen stemmen dan wel van permanente zetels voor de economisch sterkere landen. Tot een definitieve conclusie is men niet gekomen.

Hiermede moge, wat betreft dit onderdeel van de resultaten van het werk te Londen, worden volstaan.

Slotson.

Zooals uit bovenstaande zal zijn gebleken, bestaat er van Nederlandsch standpunt gezien, reden tot tevredenheid omtrent de resultaten van de Londensche conferentie, waarmede, afgezien van een enkele reserve hier en daar, alle delegaties accoord zijn gegaan.

Deze tevredenheid was dan ook bij alle delegaties merkbaar en met name ook bij de Amerikaansche, die openhartig verklaarde, dat haar inziens het „Charter” op verschillende punten belangrijk verbeterd was. Men zei tevens hierbij, dat men pas in Londen goed heeft ingezien, hoe ambitieus de Amerikaansche voorstellen eigenlijk wel waren; zij bestreken immers een terrein, dat normaliter door 5 afzonderlijke conventies zou kunnen worden geregeld.

Veel zal dan ook afhangen van de verdere ontwikkeling, met name in de Vereenigde Staten (na de Republikeinsche overwinning bij de verkiezingen) en in Engeland en de Dominions (gezien het groote politieke belang van de Ottawa-preferenties³⁾). De voortteekenen dienaangaande zijn tot dusver zeker niet ontmoedigend. Zooals gezegd, hebben overigens de delegaties hun

³⁾ Wat het officieele Britsche standpunt betreft, heeft Sir Stafford Cripps als President van den „Board of Trade” in het Lagerhuis een eerste voorloopige verklaring afgelegd, waarvan het slot als volgt luidt: „... I have every hope that they (i.e. His Majesty's Government) will be able to approve the bulk of the recommendations as constituting a most valuable step in the task which lies ahead in the field of international employment and trade policy”.

Regeeringen niet gebonden en ook niet kunnen binden. Deze zullen in de komende maanden zich nader moeten bezinnen aan de hand van het rapport der conferentie, dat wel direct zal worden uitgezonden, doch niettemin daarna nog een tweede lezing zal ondergaan in een ultimo Januari 1947 in New York beginnende vergadering van de ingestelde redactiecommissie, waarin ieder land door een tweetal afgevaardigden kan zijn vertegenwoordigd. Het rapport van deze redactiecommissie zal ultimo Februari 1947 aan de deelnemende Regeeringen moeten zijn toegezonden.

De volgende stap zal zijn een tweede serie vergaderingen van dezelfde voorbereidende commissie, die in Londen heeft vergaderd. Deze nieuwe conferentie zal op 8 April in Genève een aanvang nemen. Aan de betrokken Regeeringen is voorgesteld, dat de voorbereidende commissie tevens de onderhandelingen over een verlaging van invoerrechten en eliminatie van preferenties onder haar hoede zal nemen. Indien dit voorstel wordt aanvaard, zal in Genève worden begonnen met deze onderhandelingen, aangezien voor verschillende landen de vergaande bepalingen van het „Charter” slechts acceptabel zijn, indien inderdaad ernst wordt gemaakt met het streven naar vermindering van handelsbelemmeringen. Zoodoende zal men de besprekingen over het „Charter” zelf pas hervatten na een aantal weken wanneer men over het resultaat van de tariefonderhandelingen eenig inzicht zal hebben verkregen. De respectieve Regeeringen zullen zich dan wel tot zekere hoogte moeten binden. Het „Charter” zelf zal dan echter nog niet in werking treden. Het resultaat van de Geneefsche conferentie zal immers dan nog moeten worden voorgelegd aan de ultimo 1947 bijeen te roepen wereldconferentie, waarin over de al of niet oprichting van de I.T.O. enz. uiteindelijke beslissingen zullen worden genomen.

Over het voorloopig uitvoering geven aan de resultaten der onderhandelingen over verlaging van invoerrechten en eliminatie van preferenties zijn echter wel eenige belangrijke conclusies bereikt, welke zijn neergelegd in het hierboven genoemde Memorandum over de gedachte procedure van bedoelde onderhandelingen. Hierover echter eventueel een volgende maal.

Tot slot nog slechts de opmerking, dat de Nederlandsche delegatie waarin de gedelegeerden van de Ned. Regeering in de grootste harmonie hebben samengewerkt met die van de Ned.-Indische Regeering, het grootstentent heeft gehad van de deugdelijke voorbereiding in de zgn. Commissie Verrijn Stuart, welke over alle onderdeelen van het „Charter” wel doorwrochte adviezen had uitgebracht.

A. B. SPEEKENBRINK.

BEDRIJFSEFFICIENCY EN ARBEIDSPRODUCTIVITEIT.

Het Raamplan 1946—1952 toont op zeer duidelijke wijze aan, dat de economische toekomst van Nederland voornamelijk wordt beheerscht door de toekomstige ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit. Duidelijk wordt in dit plan aangegeven, hoezeer een redelijke ontwikkeling van de voorziening in de behoefte aan duurzame consumptiegoederen afhankelijk is van een voortschrijdende verbetering der arbeidsproductiviteit. In „Economische Voorlichting” van 12 November 1946 geeft Dr. P. J. Verdoorn nog enkele detailcijfers ten aanzien van het verband tusschen arbeidsproductiviteit en behoeftebevrediging; een verlaging van de geplande arbeidsproductiviteit van 78 tot 74 pCt. van 1938 zou tot gevolg hebben, dat wij van de zoo dringend noodzakelijke duurzame consumptiegoederen 25 pCt. minder zouden krijgen. Bij het bereiken van een arbeidsproductiviteit van 78 pCt. zullen wij in 1947 over

30—35 pCt. meer textiel, schoeisel, keukengerei en meubilair kunnen beschikken dan wanneer de arbeidsproductiviteit slechts 74 pCt. zou bedragen.

Het geheele Raamplan is gebaseerd op een geleidelijke, doch vrij snelle stijging van de arbeidsproductiviteit van 1947 (78 pCt.) tot 1952 (110 pCt.) en indien de te dien aanzien gestelde taak niet zal worden bereikt, zal een ernstige vertraging in de voorspelde ontwikkeling van onze welvaart onvermijdelijk zijn. Daar komt nog een andere, niet minder belangrijke factor bij. Ontwikkeling van de industrialisatie en van den industrielen export zijn de twee eerste voorwaarden, waaraan moet worden voldaan om de door zoovele omstandigheden verzwakte economische positie van ons land weer eenigszins op peil te brengen, maar onze kansen op de buitenlandse markten, alsmede de concurrentiekracht van de Nederlandsche industrie tegenover den import hier te lande, worden ook weer beheerscht door de toekomstige arbeidsproductiviteit en bedrijfsefficiëncy.

Als vaststaand is aan te nemen, dat de verbetering van de arbeidsproductiviteit niet in het vereischte tempo zal plaatsvinden, indien wij deze overlaten aan de vrije ontwikkeling. Kon men zich direct na de bevrijding nog vleien met de hoop, dat wel spoedig een automatisch herstel zou intreden, deze hoop is al lang vervlogen; de arbeidsproductiviteit heeft zich vastgezet op een zeer onbevredigend niveau van ca. 70 pCt. en eerst in de laatste maanden zijn er teekenen, die op — althans eenige — verbetering wijzen.

Daarom: er moet iets gebeuren, er moet een krachtige actie gevoerd worden om die arbeidsproductiviteit weer in opwaartsche beweging te brengen, ons welvaartsniveau is te miserabel om daar vrede mee te hebben.

Mogen wij nu verwachten, dat de arbeider uit eigen initiatief door een meer volledigen inzet van eigen krachten de verbetering zal brengen, waarop wij allen wachten? De belooning, die de arbeiders als collectiviteit tegenover deze meerdere inspanning in uitzicht gesteld kan worden, nl. een betere behoeftebevrediging over de geheele linie, schijnt alleszins voldoende om medewerking in deze richting van de arbeiders te kunnen verwachten, maar wij allen, en zeker ook de arbeiders, voelen in onze maatschappij nog zoo sterk individueel en zoo weinig collectief. In dezen tijd van politieke en economische onzekerheid gaat er van de verwachting van een betere behoeftebevrediging over drie of vijf jaar geen krachtige stimulans tot meerdere offers en inspanning uit. Als iedereen, die zich vandaag meer zou inspannen, morgen een pakje sigaretten extra zou krijgen, dan zou dat veel sterker werken dan een vage verwachting van een betere toekomst als wij ons allemaal meer zouden inspannen.

De sociale ellende van de periode 1929—1939 ligt de arbeiders nog maar al te versch in het geheugen. Nu is er werk voor iedereen, maar wat zal er gebeuren als een verhoogde arbeidsproductiviteit weer zou leiden tot uitstooting van arbeiders uit het productieproces; mag dan de arbeider verwachten, dat ook onder de omstandigheden, die dan zullen intreden, „full employment” in ieder geval verzekerd zal blijven? Is het niet begrijpelijk, dat de arbeider vreest, dat in dat geval opnieuw met een stortvloed van fraaie leuzen de onvermijdelijkheid van de ernstige werkloosheid zal worden aangetoond? Tenslotte staat de arbeider ook nog sceptisch tegenover de vraag, of hij er wel zeker van kan zijn, dat het resultaat van een collectieve meerder inspanning inderdaad aan de arbeiders zelf ten goede zal komen. De arbeiders zijn nog niet vergeten, dat door verschillende ondernemers misbruik is gemaakt van de ongunstige economische omstandigheden om het loon te drukken beneden het niveau, dat economisch gerechtvaardigd zou zijn. Het is toch

menschelijk, dat de arbeiders zich er in verheugen, dat elken avond de kranten vol staan met lokkende advertenties voor een prettige werkgelegenheid, aangename opleiding enz. en dat zij een zekere genoegdoening smaken, als de ondernemers het niet af kunnen en daarom vragen, of er soms arbeiders zijn, die kunnen helpen. Bij het bestaande gebrek aan arbeidskrachten worden de arbeiders met veel meer onderscheiding en als gelijkwaardige menschen behandeld. Mag het ons dan bevreemden, dat de arbeider angstig is afstand te doen van deze voorrechten, die hij in tientallen jaren in een ongelijken politieken strijd niet heeft kunnen bevechten? Dat alles overwegende moeten wij begrijpen, dat de arbeider niet uit eigen initiatief de arbeidsprestatie opvoert tot het bereikbare niveau. Wij moeten daaruit zelfs nog een verdergaande conclusie afleiden, nl. dat alle middelen om de productiviteit te verhoogden op tegenwerking van de arbeiders zullen stuiten, als niet een onherroepelijke zekerheid wordt gesteld, dat zulk een verhoogde productiviteit de beschikbare werkgelegenheid in evenredigheid zal doen toenemen en dat er zooveel gevoel voor sociale rechtvaardigheid zal zijn, dat de arbeider werkelijk op eerlijke wijze zijn volle aandeel in de economische resultaten van deze verbeterde arbeidsproductiviteit zal krijgen. Wij meenen dan ook zeker niet te mogen verwachten, dat de vereischte krachtige stimulans om tot verbetering te komen van de arbeiders individueel mag worden verwacht, neen, in het gunstigste geval mogen wij verwachten, dat er alleen dan geen tegenwerking van die zijde zal ontstaan, als eerlijke en onaantastbare waarborgen worden gegeven, dat de arbeiders de volle vruchten zullen plukken van de verbeterde arbeidsproductiviteit en dat elk hunner gevrijwaard zal zijn voor elke schade van welken aard ook, indien deze schade zich zou beperken tot bepaalde kleinere groepen van arbeiders.

Een tweede vraag, die in dit verband moet worden gesteld, is, of de arbeiders zelf daadwerkelijk grooten invloed kunnen uitoefenen op de stijging van de arbeidsproductiviteit. Naar onze meening is dat aan zeer ernstigen twijfel onderhevig. In het algemeen blijkt bij het efficiëncy-onderzoek, dat de fouten en onvolkomenheden van de productie-organisatie en de productieomstandigheden een veel belangrijker oorzaak van verspilling in de productie zijn dan de onvoldoende arbeidslust. Het is mijn vaste overtuiging, dat alle efficiëncy-ingenieurs mijn meening zullen bevestigen, dat de verspilling in de door hen onderzochte bedrijven veel meer gevonden werd in fouten in de organisatie, de werkverdeling en de werkregeling, dan in een bewuste vertraging in de productie door onvoldoende arbeidsinspanning. Willen wij komen tot een daadwerkelijke en krachtige verhooging van de arbeidsproductiviteit, dan moeten wij de duizenden kleine en groote obstakels, die een ongehinderde doorstroming van de productie door het bedrijf belemmeren, wegnemen. Dan zullen wij de arbeidsproductiviteit niet met 3 of 4 pCt. maar met 10 tot 20 pCt. omhoog brengen en daartoe is het dan zeker nog niet noodig de organisatie van alle bedrijven tot het uiterste te perfectionneeren; dit doel zal zelfs al kunnen worden bereikt, als de grove fouten, de ernstige verspillingsoorzaken zouden worden weggenomen. Maar waarom is dat dan niet te verwezenlijken, waarom kunnen wij, door gezamenlijke krachtsinspanning, deze enorme sprong in de richting van een betere toekomst niet maken? Daarop is maar één antwoord: de meeste ondernemers weigeren te gelooven, dat er in het eigen bedrijf een dergelijke verspilling zou kunnen bestaan en zij zijn daarvan zoo vast overtuigd, dat zij zelfs niet bereid zijn, een onderzoek in te stellen naar de efficiëncy van het eigen bedrijf. Dit geldt werkelijk niet alleen voor kleine bedrijven; in de middelgrote en groote bedrijven is dat even-

zeer het geval, zulks alleen met uitzondering van enkele bedrijven hier te lande, waar door een deskundige staf van specialisten daadwerkelijk systematisch wordt gewerkt aan de analyse en het gedetailleerd onderzoek van de bedrijfsefficiëncy. Het aantal bedrijven hier te lande, waar aan dit systematisch efficiëncy-onderzoek de volle aandacht wordt besteed, beperkt zich in het gunstigste geval tot eenige tientallen. De vraag is nu: hoe kunnen wij de duizenden andere bedrijven in ons land te dien aanzien tot een ander en beter inzicht brengen? Daartoe bestaat naar mijn meening maar één mogelijkheid, nl. door systematisch voor iederen bedrijfstak volgens de moderne methoden van voorcalculatie, gebaseerd op exacte waarnemingsmethoden, de normkosten te bepalen voor alle bedrijfshandelingen, die in dezen bedrijfstak worden verricht, en de uitkomsten van deze onderzoeken in een zoo breed mogelijk kring te publiceren. Welke ondernemer zou na het verschijnen van een dergelijke publicatie, die zijn bedrijfstak betreft, de verleiding kunnen weerstaan om de kosten van het eigen bedrijf te toetsen aan de daarin gepubliceerde normkosten? Als hij bij die vergelijking ongunstige verschillen constateert, zal hij aanvankelijk misschien nog zeggen, dat daaruit blijkt, dat de normkosten op onjuiste wijze zijn bepaald, maar de verschillen zullen hem toch niet met rust laten, hij zal toch gaan onderzoeken en wellicht de normen gaan bestrijden bij de instantie, die ze heeft vastgesteld. Maar als wij eenmaal zoover zijn, dan zijn wij precies op het punt, waar wij nu niet kunnen komen; dan zal de efficiëncygedachte zijn doorgebroken en ook niet meer te stuiten zijn op haar zegetocht naar de voortdurende stijging van de arbeidsproductiviteit.

Baseert men de verbreiding van de efficiëncygedachte op de vaststelling van de normkosten, dan kan het daartoe vereischte onderzoek althans in eerste instantie beperkt blijven tot enkele bedrijven van elken bedrijfstak, en zeker zullen er in iederen bedrijfstak eenige bedrijven zijn, die aan zulk een onderzoek willen meewerken.

Hoeveel efficiënter zou op deze basis het geheele efficiëncywerk georganiseerd kunnen worden, als wij langs dezen weg een systematische bundeling en coördinatie van de op dit gebied werkende krachten zouden kunnen bereiken.

A. M. GROOT.

DE TOEKOMST VAN DE BEDRIJFS-ORGANISATIES.

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Economische Zaken, Prof. Dr. P. Kuin, heeft eenige weken geleden een belangwekkende radiorede gehouden over „De Toekomst der Rijksbureaux”. De tekst daarvan is in extenso opgenomen op blz. 1625 van „Economische Voorlichting” van 26 October jl.

In die rede wordt allereerst betoogd, dat de rijksbureaux nog wel geruimen tijd in stand zullen moeten blijven o.a. ter wille van de distributie van die artikelen, die tengevolge van de schaarschte nog niet vrijgegeven kunnen worden.

Een tweede reden voor het voortbestaan van de rijksbureaux ziet Prof. Kuin in de schaarschte van buitenlandse betaalmiddelen, die de verdeling daarvan door rijksorganen, die dicht bij de sectoren van het bedrijfsleven staan, onvermijdelijk maakt.

Vervolgens worden nog genoemd: uitvoercontrole, vestigingswetgeving, industrialisatiepolitiek en planning als taken, waarvoor rijksorganen onmisbaar zijn, als hoedanig de rijksbureaux een nuttige functie zouden kunnen blijven vervullen. Het spreekt vanzelf, dat de werkzaamheden van die bureaux geleidelijk van karakter

zullen veranderen (een verandering, die zich trouwens reeds voltrekt. C.), waardoor het lagere personeel grotendeels zal afvloeien en „aan een kern van specialisten en leidende functionarissen nog langen tijd en misschien wel permanent behoefte zal blijven”.

Na gereleveerd te hebben, dat de mogelijkheden om taken van de rijksbureaux over te dragen aan de bedrijfsorganisaties ten Departemente ernstig zijn onderzocht, doch slechts zeer beperkt bleken te zijn, wordt gezegd, dat er tusschen de rijksbureaux en de bedrijfsorganisaties een „nuttige samenwerking en wisselwerking” zal moeten zijn.

Ten aanzien van de bedrijfsorganisaties merkt Prof. Kuin dan het volgende op:

„Men zal er goed aan doen de bedrijfsorganisaties voorloopig te zien als de dragers van het groepsbelang. Dit is op zichzelf een zeer nuttige functie. De regeeringsorganen hebben er groot belang bij, dat zij kunnen rekenen op de aanwezigheid van organisaties, die de collectieve belangen van verschillende bedrijfsorganen door en door kennen en er haar werk van maken ze te behartigen. Het is niet de taak van deze organisaties te discrimineren tusschen haar leden, maar wel de behoeften en de moeilijkheden van deze leden bij de regeeringsorganen bekend te maken”.

Deze rede mag allereerst een koude douche worden genoemd voor de velen, die, terecht of ten onrechte, op een spoedige opheffing van de rijksbureaux hopen. Zij mag, naar ik aanneem, ook worden beschouwd als een domper op het vrij algemeene streven naar bedrijfschappen of -organisaties met publiekrechtelijke bevoegdheden. Weliswaar verdiept de hooggeleerde spreker zich niet in de vraag „of misschien de rijksbureaux en de bedrijfsorganisaties op den duur zullen opgaan in bedrijfsschappen, die een publiekrechtelijk karakter dragen”, aangezien daarover de volksvertegenwoordiging zal moeten beslissen. Indien echter in dergelijke organen de ideale oplossing werd gezien van de hierbij betrokken problemen zou het betoog stellig een anderen inslag hebben gehad. Dit is te meer opmerkelijk, omdat van de huidige Regeering een ander geluid eerder verwacht zou kunnen worden.

Mag hierin een aanwijzing worden gezien, dat de practijk vooral van de laatste jaren een ernstige aanmaning inhoudt met de grootste voorzichtigheid tewerk te gaan bij het concretiseren van bepaalde denkbeelden, inzake de organisatie van het bedrijfsleven en haar verhouding tot de Overheid? Schrijver dezes zou dit ten zeerste toejuichen, hetgeen hieronder sommier nader zal worden gemotiveerd.

Het streven naar publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie vormt een boeiend hoofdstuk uit de geschiedenis van de sociale en economische denkbeelden sinds de tweede helft van de 19e eeuw. Allerlei andere, uiteenlopende overwegingen terzijde latend, kan men vaststellen, dat de verwachting, regelingen, die specifiek den eigen bedrijfstak betreffen, beter en sneller tot stand te brengen en door te voeren dan de Overheid, en het streven de Overheid van allerlei taken te onlasten zoodat deze zich weer tot haar primaire taken zou kunnen bepalen, en tenslotte het verlangen alle bedrijfsgenooten, desnoods tegen hun wil, aan de door de meerderheid genomen besluiten te binden, de gemeenschappelijke kern vormde van de uiteenlopende richtingen, die een dergelijke bedrijfsorganisatie nastreefden.

De situatie is thans niet anders. En de omstandigheden *schijnen* een sterke stimulans om dit streven thans langs parlementairen weg te bekronen door een wettelijke regeling. Er moet immers nog steeds van alles en nog wat geregeld worden en dan kan men het

beter „zelf doen” dan te laten beslissen door „ondeskundige ambtenaren”.

Meer dan *schijn* is dat echter niet. Integendeel, degenen, die vooral de laatste jaren genoodzaakt zijn geweest intensief aan het werk van rijksbureaux en bedrijfsorganisaties deel te nemen en kritisch den gang van zaken hebben ontleed, zullen als regel een ander inzicht deelen. Nadrukkelijk sta hier voorop, dat verhoudingen in bepaalde bedrijfstakken, hetzij goed of slecht, bij deze analyse geen rol spelen en dat bij de beoordeeling van de richting, waarin de organisatie van het bedrijfsleven zich moet ontwikkelen, dergelijke, meer toevallige, omstandigheden buiten beschouwing blijven en moeten blijven.

Wat verstaat men onder publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie?

Toch in elk geval een organisatie, die alle betrokkenen omvat, die door haar organen alle bindende besluiten kan nemen en de naleving van die besluiten zoo noodig kan afdwingen, waarbij het tevens de bedoeling is taken van de Overheid over te nemen. Zonder op volledigheid aanspraak te maken omvat deze omschrijving de meest essentiële elementen van hetgeen onder publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie pleegt te worden verstaan.

Hieruit volgt, dat een dergelijke organisatie, zooal niet een verlengstuk van den Staat, dan toch met staatsmacht toegerust moet worden, wil zij naar behooren kunnen functioneeren. Verder moet het tevoren duidelijk zijn, dat de Staat zijn macht op een bepaald terrein niet onvoorwaardelijk kan overdragen, maar ten nauwste toe moet zien hoe die macht wordt gebruikt. Hoe men het keert of wendt en welke constructie men ook bedenkt, er is geen systeem van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie denkbaar en tevens uitvoerbaar, waarin de Overheid niet een belangrijke stem in het kapittel moet houden, wil zij eenige zekerheid hebben, dat er geen misbruik van haar macht wordt gemaakt en dat haar algemeene politiek in de verschillende sectoren van het bedrijfsleven wordt gevolgd in plaats van geconcentreerd.

De juistheid van het voorgaande, onverbreekelijk verbonden met het wezen der zaak, is laatstelijk bevestigd door de veelbestreden figuur van den commissaris in het bekende voorontwerp van Minister Vos. De opzet van dit voorontwerp was op dit punt volkomen logisch. Verweer tegen die figuur, of tegen een ietwat gemitigeerde verschijning, hebben alleen zij, die zich principieel tegen het wezen van de zaak keeren en Overheid en bedrijfsleven scherp blijven onderscheiden.

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie berust op een onnatuurlijke vermenging van de taken van de Overheid en van het bedrijfsleven; beteekent vermindering van rechtszekerheid en zal eerder vertragend dan versnellend op de afwikkeling van zaken inwerken.

Over elk van deze bezwaren een enkel woord:

a. *Onnatuurlijke vermenging van de taken van de Overheid en van het bedrijfsleven.*

De Overheid vertegenwoordigt en behartigt het algemeen belang. Het bedrijfsleven vertegenwoordigt en behartigt groepsbelangen. In een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie moeten de vertegenwoordigers van het bedrijfsleven echter zowel het algemeen als het groepsbelang dienen, derhalve een synthese vinden. Hierin schuilt het onnatuurlijke van dezen opzet. Hier tegen kan men zich niet verweren door voorbeelden van personen en groepen aan te voeren, die voor het volvoeren van een dergelijke onnatuurlijke taak geschikt zouden zijn en dat wellicht ook reeds in meerdere of mindere mate bewezen hebben.

Het gaat er in de eerste plaats om, of het systeem juist is en vervolgens, of er een voldoende aantal per-

sonen te vinden zou zijn, dat de vereischte qualiteiten bezit. Noch het eene, noch het andere dunkt mij het geval. Het laatste behoeft minder betreurd te worden, omdat er nu eenmaal weinig „schapen met vijf pooten” zijn.

Veel natuurlijker is het daarentegen Overheid en bedrijfsleven ieder, zooveel de omstandigheden veroorloven, op eigen terrien te laten of terug te brengen, een nauwe samenwerking, waar deze nuttig of noodig is, te bevorderen en op dezen natuurlijke, in het wezen der dingen gefundeerde, grondslag een organisatie voor het bedrijfsleven op te bouwen, welke uit dien aard ook door de tijdsomstandigheden beïnvloed zal worden. Hierover straks meer.

b. *Vermindering van rechtszekerheid.*

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie beteekent onvermijdelijk groote macht in handen van bedrijfsorganen, bestaande uit belanghebbenden-concurrenten, en van de secretariaten.

Den invloed en de contrôle van de Overheid wil men natuurlijk niet in zoodanigen omvang, dat de bedrijfsorganen geen belangrijken invloed zouden overhouden. Hier komt nog bij, dat vele voorstanders juist de overheidsbemoeienis zoover mogelijk willen terugdringen.

Waar het hier nu gaat om een organisatie, die van bovenaf wordt opgelegd, in elk geval geen vrijwillige toetreding met daarop gegronde gebondenheid aan meerderheidsbesluiten kent (zeker niet voor alle beslissingen van eenige beteekenis), zullen velen (hier meer, daar minder) een gevoel van rechtsonzekerheid krijgen. Dat geldt wel heel sterk onder abnormale omstandigheden zooals die, waaronder wij nu sinds jaren leven. De practijk, Prof. Kuin wees daar in zijn radio-rede ook terecht op, bevestigt de juistheid van het bovenstaande. Weliswaar ontmoet men reeds veel personen, die de democratie toch wel erg lastig vinden en eigenlijk een meer dictatoriaal bestel nog zoo kwaad niet achten (al zeggen zij dit laatste er niet bij), maar onze toekomstige bedrijfsorganisatie zal zeker aan redelijke democratische normen moeten voldoen.

c. *Vertraging in plaats van versnelling in afhandeling van zaken.*

Bedrijfsorganen, die een bepaalden sector van het bedrijfsleven moeten leiden, zullen vertegenwoordigers van de samenstellende groepen moeten bevatten, derhalve van de importeurs, van de handelaars en makers enz. in de grondstoffen, van de verwerkende industrieën, van de groot- en kleinhandelaars in de producten, wellicht ook van de arbeiders en de consumenten.

Stelt u zich een dergelijk, heterogeen samengesteld college voor, dat over de belangen van de diverse groepen moet beslissen! En stelt u zich in ernst de vraag, of een dergelijk college even vlug zal kunnen beslissen als een deskundig geleid rijksbureau, dat elken dag op zijn post is en intensief overleg met het georganiseerde bedrijfsleven pleegt! Want zoo liggen thans en in de naaste toekomst de feiten. Het is in vele gevallen uitgesloten de groepen afzonderlijk te laten opereeren; vele beslissingen dienen te worden genomen door een orgaan, dat alle betrokken belangen overziet, ze tegen elkaar afweegt en ze coördineert. Voorzichtig uitgedrukt, zal een dergelijke organisatie, welke haar besluiten tenslotte nog door de Overheid gesanctionneerd dient te zien, eerder vertragend dan versnellend werken. Het doel, dat men mede beoogt, zal dus zeer waarschijnlijk in vele gevallen niet worden bereikt.

„Maar wat wilt ge dan?” zal menig lezer vragen. „De huidige toestand is onbevredigend; de door velen aangewezen oplossing wijst ge af; ge zult toch een positieven uitweg dienen aan te wijzen”.

De schrijver deelt die opvatting en zal trachten in kort bestek die oplossing aan te geven.

Uitgaande van de hierboven aangeduide natuurlijke taakverdeling van Overheid en bedrijfsleven inzake de behartiging van de sociale en economische belangen dient de organisatie van en voor het bedrijfsleven op die natuurlijke verhoudingen te worden gebaseerd.

Dit beteekent, dat Overheid en bedrijfsleven niet in één bedrijfsorgaan moeten worden bijeengebracht; dat aan de bedrijfsorganisaties geen staatsmacht moet worden toegekend en dat zij derhalve geen publiekrechtelijk karakter mogen dragen, terwijl de werkzaamheden zoodanig over de organen van Overheid en bedrijfsleven moeten worden verdeeld als met haar aard overeenkomt.

In concreto komt dat, schematisch aangegeven, op het volgende neer:

- a. rijksorganen, goed geleid en van een deskundigen staf voorzien, die met kennis van de onder hen ressorteerende sectoren van het bedrijfsleven deskundige beslissingen nemen die der Overheid zijn, bijv. op het gebied van in- en uitvoer, deviezen, industrialisatie, enz. Een en ander echter nadat de vertegenwoordigers van betrokken belangen zijn gehoord;
- b. bedrijfsorganisaties, op voet van vrijwilligheid opgebouwd, welke de groepsbelangen goed moeten kennen en behartigen, over goed bezette en geoutilleerde bureaux, moeten beschikken en eigen zaken zooveel mogelijk kunnen regelen;
- c. intensief overleg tusschen de vertegenwoordigers van de betrokken rijks- en bedrijfsorganen;
- d. bereidheid bij de rijksorganen zooveel werkzaamheden als mogelijk en geoorloofd is aan de organen van het bedrijfsleven over te laten;

Op deze wijze kan worden bereikt:

1. dat de Overheid niet meer taken verricht dan principieel en praktisch noodzakelijk is;
2. dat het bedrijfsleven zich vrijwillig blijft organiseren en de organisaties daardoor in het besef van de bedrijfsgenooten blijven leven;
3. dat de vrijwillig opgebouwde organisaties alles verrichten, wat tot haar terrein behoort en de Overheid zooveel als mogelijk en geoorloofd is ontlasten;
4. dat zowel het algemeen als het groepsbelang behoorlijk wordt behartigd;
5. dat besluiten van de vrijwillig tot stand gekomen organisaties zoo noodig door de Overheid bindend worden opgelegd aan niet toetredende bedrijfsgenooten, hetgeen zal geschieden indien, naar het oordeel van de Overheid, daartoe aanleiding bestaat.

Een typisch voorbeeld ter illustratie van de noodzakelijkheid om bepaalde taken over beide organen te verdeelen en van de onmogelijkheid of ongewenstheid de behandeling daarvan aan een van beide organen op te dragen:

Voor den aankoop van grondstoffen in het buitenland zijn deviezen noodig.

Onder de huidige omstandigheden kan de Overheid terzake niet de vrije beschikking geven aan een bedrijfsorganisatie. Het is echter ook beslist ongewenscht den aankoop geheel over te laten aan het rijksbureau met uitsluiting van de betrokken groep, die toch het meest deskundig geacht moet worden. Bij het rijksbureau moet derhalve blijven, wat thans typisch tot de overheidstaak behoort, nl. het vaststellen van de te besteden deviezen en de minimumhoeveelheid grondstoffen, die daarvoor gekocht dient te worden. De betrokken groep zal nu als regel vrijheid gelaten kunnen worden den aankoop binnen dat raam zelf te verzorgen.

Dit voorbeeld ware met vele te vermeerderen.

Het voorgaande legt zoowel de Overheid als het bedrijfsleven de noodige verplichtingen op.

Wat betreft de Overheid; thans alleen deze opmerking, dat de rijksorganen een grootere zelfbeperking en een grootere deskundigheid aan den dag zullen moeten leggen dan thans soms het geval is. Kleinere rijksbureaux van qualitatief beter gehalte dus.

Ons nu verder tot het bedrijfsleven beperkend, dit zal voor een representatieve vertegenwoordiging hebben zorg te dragen. Aangezien de vrijwilligheid daarbij op den voorgrond dient te staan, zal van de organisaties een flinke werfkracht en een groot prestige moeten uitgaan. Gezonde prikkels voor het verkrijgen van goede organisaties ter vervanging van de „Organisaties-Woltersom”, welke in vele gevallen nuttig werk deden en doen, doch verplicht werden opgelegd en niet passen in een democratisch bestel. Die prikkels verzwakken in hooge mate, indien de organisaties tot kiescolleges voor een bedrijfsorgaan met publiekrechtelijk karakter worden verlaagd en gedenatureerd. En waar, zooals in vele bedrijfstakken, meer dan één organisatie bestaat als gevolg van confessioneele groeperingen, belangentegenstellingen binnen de groep als anderszins, dienen die organisaties eventueel alsnog tot federatieve samenwerking te komen, zoodat het federatiebestuur een waarlijk representatief college is, dat geassisteerd wordt door een federatiebureau. De practijk kent hieraan aantrekkelijke voorbeelden.

Het aanknoopen aan de rede van Prof. Kuin bracht onwillekeurig mede, dat bij bovenstaande beschouwingen vooral het economisch aspect op den voorgrond trad. Ten aanzien van de sociale zijde van de organisatie van het bedrijfsleven gelden echter dezelfde beginselen. Geen organen met verordenende bevoegdheid; een juiste taakverdeling tusschen Overheid en bedrijfsleven; krachtige organisaties van werkgevers en werknemers ter behartiging van de bedrijfsbelangen, voorzover noodig ook bij de Overheid.

De organisaties van het bedrijfsleven dienen zoowel de sociale als de economische belangen te behartigen. De onnatuurlijke beperking van de werkingssfeer van de „Organisaties-Woltersom” tot de economische aangelegenheden is onhoudbaar en ook hoogst onpractisch. Na de bevrijding, toen de sociale bemoeiingen van de organisaties weer snel toenamen, werd dat nog duidelijker gevoeld dan tijdens de bezetting.

„Blijft dus in dezen opzet eigenlijk niet alles bij het oude?” — zou men kunnen vragen. Ja en neen.

Ja, voorzover daarin de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie wordt afgewezen en aan de vrije organisaties uitsluitend de taak blijft toebedeeld te doen, waartoe haar statuten haar recht geven en voorts het bedrijfsleven te vertegenwoordigen en zijn belangen naar buiten te bevorderen en te verdedigen.

Neen, voorzover die vrije organisaties een zeer sterke stimulans hebben gekregen door de taken, die na Mei 1940 (immers veelal op dezelfde personen!) op haar kwamen te rusten, waardoor de noodzakelijkheid van organisatie méer dan ooit aan den dag trad en ook een rijke ervaring in het behandelen van allerlei vraagstukken werd opgedaan. De omstandigheden blijven voorloopig van dien aard, dat een goede organisatie nergens kan worden gemist, willen de betrokken belangen voldoende tot haar recht komen. Het bedrijfsleven is sterker organisatie-minded geworden, sociaal en economisch. Dat is in dezen gedachtegang heel belangrijk, omdat de organisatie „van onderen op” moet komen.

Wat is nu de toekomst van de bedrijfsorganisaties?

M.i. deze, dat zij moeten worden omgebouwd tot organisaties van privaatrechtelijken aard; tot vereenigingen dus, berustend op vrijwillige toetreding; per

bedrijfstak zoo noodig federatief samengebundeld en beschikkend over een federatiebureau als administratieve top. Juist die vrijwilligheid biedt een gezonde basis voor verdere natuurlijke en gezonde ontwikkeling. Geen pressie, in welken vorm dan ook van hoogerhand. De prikkels tot aansluiting zijn sterker dan voorheen. Wie vroeger afzijdig stond zal zich nu nog weleens bedenken alvorens afzijdig te blijven. Dat betekent immers: geen mede-invloed op beslissingen van Overheid en organisatie op eigen gebied, waar thans zulk een belangrijk deel van de bedrijfspolitiek berust.

In stede van de uitspraak: „De bedrijfsorganisatie dient *publiekrechtelijk* te zijn of ze zal niet zijn” (F. P. Fuykschot, „Dat is bedrijfsorganisatie”, blz. 18) poneer ik de stelling, dat de bedrijfsorganisatie niet *publiekrechtelijk* dient te zijn, zal ze blijvend een levenwekkend element in ons maatschappelijk bestel zijn.

De bezwaren, aan de vrije organisatie verbonden, meen ik uit ervaring te kennen en ze niet te onderschatten. Het strijden tegen en zooveel mogelijk overwinnen van die bezwaren geeft zedelijke kracht; bewaart de organisatie voor overspanning en geeft haar door moeizamen arbeid een hecht fundament, dat geen enkele opgelegde organisatie ooit kan bereiken.

Daar ligt de werkelijke toekomst voor onze bedrijfsorganisaties, die dan, voorzover noodig, als „tegenspelers” van de rijksorganen de vakbelangen kunnen bevorderen en dienen.

Het is hoogst onbegrijpelijk dat velen, die niets moeten hebben van staatsbemoeiing en theoretisch het gevaar van staatsorganen ter behartiging van bedrijfsbelangen volkomen beseffen, niet aarzelen mede het pleit te voeren voor een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, waaraan staatsbemoeiing met de bedrijfsorganen onafscheidelijk verbonden is. Het feit, dat het autoritaire staatssysteem de zgn. „zelfstandige organisatie van het bedrijfsleven” invoerde, spreekt duidelijker taal dan welk betoog ook. De opzet paste logisch bij elkaar; de naam was camouflage voor den waren aard van die organisatie. Geen theorie kan het feit wegredeneeren, dat publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie den Staat binnenhaalt, waar men hem zegt en bedoelt te weren. Met recht: „het paard van Troje”.

Nog is het tijd zich te bezinnen en van den verkeerden weg terug te keeren. Als eenmaal een wettelijke regeling inzake publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties van kracht zou zijn geworden, is het, voorloopig, te laat. Zou de oorlog ook in dien zin nog zoo sterk nawerken, dat het bedrijfsleven zich een ander juk laat opleggen, gewend als het eenigermate geworden is aan de „Organisatie-Woltersom”, dat het 't ideaal der vrije organisaties niet meer zou durven aanvaarden? Vooralsnog valt dit niet aan te nemen.

Blijke dit dan, wanneer de volksvertegenwoordiging zich over aard en taak van een toekomstige bedrijfsorganisatie zal hebben uit te spreken. De radiorede van Prof. Kuin geeft reden tot de veronderstelling, dat de Regeering niet blind is voor hetgeen de practijk heeft geleerd. Moge die veronderstelling gerechtvaardigd blijken als het betreffende wetsontwerp te zijner tijd te onzer kennis komt.

19710

Mr. B. COLENBRANDER.

STICHTING „WEST-INDISCHE LEVENS- VERZEKERINGSCENTRALE”.

Nu de liquidatie der tijdens den oorlog in Curaçao opgerichte Stichting „West-Indische Levensverzekeringcentrale” vrijwel is voltooid, is het misschien interessant nog eens een terugblik te werpen op het ontstaan dezer Centrale en haar werking.

Tot goed begrip van de zaak is het noodzakelijk terug

te grijpen naar den val van Nederland in Mei 1940. De val van Nederland sneed de aldaar gevestigde levensverzekeringmaatschappijen af van het contact met haar verzekerden in de vrije wereld, in het bijzonder in de rijkste deelen buiten Europa, en voor deze verzekerden rees derhalve al direct de vraag: wat nu? Hierin werd gedeeltelijk voorzien, doordat een aantal Nederlandsche levensverzekeringmaatschappijen, daartoe in staat gesteld door de „Wet op de Zetelverplaatsing van 26 April 1940”, haar zetel overbracht naar Oost-Indië, waardoor deze maatschappijen van Oost-Indië uit het contact met haar verzekerden in de vrije wereld konden voortzetten en hun belangen konden blijven behartigen. Niet alle Nederlandsche levensverzekeringmaatschappijen echter konden tot zetelverplaatsing overgaan, om welke redenen doet hier niet terzake, en voor de verzekerden dezer niet verplaatste maatschappijen, al spoedig aangeduid met de benaming „verweesde maatschappijen”, bleef dan ook onzekerheid bestaan. De naar Oost-Indië verplaatste maatschappijen begrepen, dat het treffen van voorzieningen voor de verzekerden der verweesde maatschappijen noodzakelijk was en na onderling overleg en overleg met de „Oost-Indische Commissie ter Regeling van het Rechtsverkeer in Oorlogstijd”, werd op 10 Augustus 1940 door laatstgenoemde commissie te Batavia opgericht de stichting „De Centrale voor herverzekering van levensverzekeringrisico's”, die haar werkzaamheden aanving met terugwerkende kracht tot 1. Mei 1940. Het doel dezer Oost-Indische Centrale werd als volgt omschreven:

- het vertegenwoordigen van ondernemingen van levensverzekering;
- het administreeeren van de verzekeringen, welke deze ondernemingen hebben loopen, en het beheeren, in den meest uitgebreiden zin des woords, van de voor die verzekeringen op te bouwen reserves;
- het sluiten van herverzekeringen van levensverzekeringrisico's.

Op den opzet der Oost-Indische Centrale wordt hieronder nog nader ingegaan. Voorloopig wordt volstaan met op te merken, dat in September 1941 de werksfeer der Oost-Indische Centrale werd uitgebreid tot West-Indië, een gebied dat zij aanvankelijk niet omvatte. Hierdoor werden de West-Indische verzekerden der verweesde maatschappijen eveneens in staat gesteld zich bij de Oost-Indische Centrale aan te sluiten en van de aldus geboden gelegenheid tot voortzetting hunner verzekeringen te profiteren. Helaas bleek dit een vreugde van korten duur te zijn; in Maart 1942 werd ook Oost-Indië onder den voet geloopt, waardoor alle West-Indische verzekerden, met uitzondering van die, verzekerd bij één maatschappij, geplaatst werden in dezelfde positie als de verzekerden der reeds in Mei 1940 verweesd geraakte maatschappijen en zich derhalve de vraag moesten stellen, wat er vervolgens moest gebeuren.

Oprichting der West-Indische Centrale.

Maart 1942 bracht ten aanzien van het Nederlandsche levensverzekeringbedrijf in de vrije wereld deze bijzondere positie, dat slechts één maatschappij in staat bleek te zijn haar belangen en daarmee tevens die harer verzekerden in de vrije wereld te blijven behartigen. De N.V. Levensverzekering-Maatschappij van „de Nederlanden”, van 1845, die haar zetel in Mei 1940 verplaatste van 's-Gravenhage naar Batavia, bracht in Maart 1942 haar zetel over van Batavia naar Curaçao, ontliet daardoor het predicaat „vijandelijk”, hetwelk volgens de „Regels Rechtsverkeer” nu eenmaal ook aan Nederlanders en Nederlandsche instellingen, verblijvende of gevestigd in bezet gebied, werd toegewezen en kon daardoor wederom de bij haar gesloten verzekeringen, loopende ten name van hen, die zich eveneens

in de vrije wereld bevonden, zonder eenige onderbreking voortzetten.

Aangemoedigd door het in 1940 in Oost-Indië gegeven voorbeeld, werd ook in West-Indië de behoefte gevoeld iets te doen voor de verzekerden in de vrije wereld der verweerde maatschappijen waaronder, sinds den val van Oost-Indië, vielen te verstaan alle Nederlandsche en Nederlandsch Oost-Indische levensverzekering-maatschappijen, behalve „de Nederlanden”, van 1845. Na ampel overleg tusschen de „Curaçaosche Commissie ter Regeling van het Rechtsverkeer in Oorlogstijd”, de gelijknamige Surinaamsche Commissie en „de Nederlanden” van 1845, werd op 24 Juni 1942 door beide genoemde commissies te Curaçao opgericht de Stichting „West-Indische Levensverzekeringscentrale”, als gemachtigde waarvan werd aangewezen het kantoor van „de Nederlanden”, van 1845 te Curaçao. De West-Indische Centrale ving haar werkzaamheden eveneens aan met terugwerkende kracht tot 1 Mei 1940, terwijl haar doel werd omschreven als:

„het geheel of ten deele garandeeren van de naleving der sedert den eersten premieervaldag na 9 Mei 1940 loopende verplichtingen van in Nederland en/of Nederlandsch Oost-Indië gevestigde verzekeringmaatschappijen, voorzover deze voortvloeien uit overeenkomsten van levensverzekering”.

Vergelijking van het doel der Oost-Indische Centrale met dat der West-Indische Centrale toont aan, dat de laatste in tegenstelling tot de eerste:

- I. niet als vertegenwoordigster van de levensverzekeringmaatschappijen optreedt en derhalve als zoodanig ook niet de verzekeringen administreert en de reserves beheert;
- II. geen herverzekeringen van levensverzekering-risico's sluit, doch garantie-overeenkomsten terzake van de uit de betrokken verzekeringen voor de levensverzekeringmaatschappijen voortspruitende verplichtingen aangaat.

Derhalve: de Oost-Indische Centrale is vertegenwoordigster van de verweerde maatschappijen en tevens herverzekeringsinstituut, de West-Indische Centrale is een zelfstandig garantie-instituut zonder vertegenwoordiging der „verweerde maatschappijen”. Deze vertegenwoordiging bleef berusten bij de „Curaçaosche en Surinaamsche Commissies ter Regeling van het Rechtsverkeer in Oorlogstijd”, die haar reeds wettelijk hadden verworven.

Waarom een andere opzet?

Wat is nu de reden van dezen verschillenden opzet? Zonder hiermede ook maar op eenige wijze critiek op den opzet der Oost-Indische Centrale te kennen te willen geven, was men in West-Indië van meening, dat de sinds den val van Nederland weer sterk gewijzigde omstandigheden dienden te leiden tot verwerping van den Oost-Indischen opzet, een opzet, waarbij dat deel der aan de Oost-Indische Centrale betaalde premie, hetwelk niet voor de herverzekering zou worden bestemd en hetwelk veelal het grootste deel der premie vormde, na afloop van den oorlog door de betrokken maatschappijen, als vormend een bestanddeel van haar vermogen, zou kunnen worden opgeëischt. Op zichzelf geen bezwaar, omdat samenvoeging der gesplitste deelen na den oorlog in den geheelen opzet van de Centrale besloten lag, tenzij een of meer der betrokken maatschappijen tijdens den oorlog onverhoopt in deconfiture mocht zijn geraakt. Men zou dan het doel van aansluiting bij de Centrale: herverzekering van het overlijdensrisico en behoud en voortzetting der verzekering als geheel, wat het laatste betreft volkomen onwetend hebben voorbijgestreefd, mogelijk zelfs met verlies van alle aan de Oost-Indische Centrale betaalde premies in de tekorten der in deconfiture ge-

raakte maatschappij. Dit nu wilde men in West-Indië voorkomen, vandaar dat van de West-Indische Centrale een van de maatschappijen losstaand instituut gemaakt werd, dat geheel zelfstandig garantie-overeenkomsten terzake van bestaande levensverzekeringen aanging en dat als zoodanig de premies ontving, welke premies dan ook niet door deze laatste zouden kunnen worden opgeëischt, daar zij geen vermogensbestanddeel der maatschappijen zijn.

Natuurlijk bedoelde deze gewijzigde opzet niet het losmaken van de verzekeringen van de maatschappijen. Ook in West-Indië bleef men zich op het standpunt stellen, dat de West-Indische Centrale een oorlogs-apparaat was, dat zoo spoedig mogelijk na de beëindiging van den oorlog diende te verdwijnen, met terugvoering der verzekeringen naar de maatschappij, waarbij zij oorspronkelijk waren afgesloten. Niet wetende echter, wat het lot der maatschappijen in het bezette Nederland en Nederlandsch Oost-Indië zou zijn, voelde men zich in West-Indië moreel verplicht tot opzet der West-Indische Centrale op de wijze zooals hiervoor werd uiteengezet.

Problemen bij dezen opzet.

„Maar”, zoo zal men misschien vragen, „vertoont deze gewijzigde opzet nu niet de lacune, dat de verzekerden, alhoewel zij hun premie aan de West-Indische Centrale doorbetaalden, formeel in gebreke bleven, waar het betreft de voortzetting der premiebetaling aan de maatschappijen, een lacune, die de Oost-Indische opzet niet heeft, omdat de Oost-Indische Centrale als vertegenwoordigster der maatschappijen optreedt en als zoodanig dus de premies ontvangt en de verzekerden rechtsgeldig kan kwijten?” De maatschappijen zouden zich in het geval der West-Indische Centrale straks kunnen beroepen op wanprestatie van de zijde der verzekerden of met negatie van de aan de West-Indische Centrale betaalde premies, opnieuw betaling van premie van de verzekerden kunnen verlangen”. Inderdaad vertoont de West-Indische opzet deze lacune, doch hierin is voorzien, doordat zoowel in Curaçao als in Suriname bij de oprichting der West-Indische Centrale een wettelijke regeling tot stand kwam, krachtens welke hij, die bij een overeenkomst van levensverzekering met een in Nederland of Nederlandsch Oost-Indië gevestigde maatschappij als verzekeringnemer opgetreden zijnde, een garantie-overeenkomst met de West-Indische Centrale aangaat, voortzet en bovendien de daaruit voortvloeiende verplichtingen nakomt, niet geacht kan worden in de voldoening van de uit zijn overeenkomst van levensverzekering voortvloeiende verplichtingen nalatig te zijn.

Deze bepaling vormde het sluitstuk van den West-Indischen opzet. Ook hij, die zich bij de West-Indische Centrale aansloot en hieraan zijn premie betaalde, stelde zijn rechten, voortvloeiende uit de oorspronkelijke verzekering, veilig.

Tot zoover de juridische opzet van de West-Indische Centrale. Een uitvoerige bespreking van den wiskundigen opzet dezer Centrale valt buiten het kader van dit artikel. Te dien aanzien moge volstaan worden met op te merken, dat de aan de Centrale te betalen premie gelijk was aan de premie verschuldigd op de oorspronkelijke verzekering. Uit deze premie werd allereerst gegarandeerd een zoo hoog mogelijke uitkeering in geval van overlijden, in verreweg de meeste gevallen het volle voor overlijden verzekerde bedrag der oorspronkelijke verzekering. Van het dan nog resteerende gedeelte der premie, werd door de Centrale een reserve opgebouwd, door haar uit te betalen op den expiratie-datum der verzekering bij in leven zijn van de verzekerde. Uiteraard was deze laatste uitkeering altijd lager dan het oorspronkelijk bij in leven zijn uit te

keeren bedrag, omdat reeds een deel van dit bedrag was opgebouwd uit de vóór den oorlog aan de maatschappij betaalde premies, welk deel zich in Nederland of Nederlandsch Oost-Indië bevond. Zou men evenwel voor Centrale en maatschappijen uitgaan van gelijke sterftetafels, onkostenopslagen en interest, dan zou de door de maatschappij in Nederland of Oost-Indië opgebouwde reserve tezamen met de door de Centrale in West-Indië opgebouwde reserve, beide met aangegroeiden interest, het volle bij in leven zijn uit te keeren bedrag vormen, zoodat de verzekerde dan zoewel voor overlijden als op expiratiedatum bij in leven zijn, uiteindelijk toch de volle verzekerde uitkeringen zou ontvangen. Uiteraard zijn de garantie-overeenkomsten aan variatie onderhevig, afhankelijk van den vorm der oorspronkelijke verzekering.

Het valutavraagstuk vormde één der vele problemen waarvoor de Centrale zich gesteld zag. De overgrote meerderheid der aangemelde verzekeringen liep in Nederlandsch Courant. Ook waren er verzekeringen in Nederlandsch-Indisch Courant en in andere buitenlandse valuta's. Besloten werd de garantie-overeenkomsten uitsluitend aan te gaan in Curaçaosch of Surinaamsch Courant, waarbij de aan de Centrale te betalen premie werd bepaald door de premie der oorspronkelijke verzekering à pari om te rekenen ingeval de verzekering liep in Nederlandsch of Nederlandsch-Indisch Courant en tegen den officieelen koers van Juni 1942 ingeval van een andere buitenlandse valuta. De omrekening à pari van Nederlandsch en Nederlandsch-Indisch Courant wilde niet zeggen, dat tusschen deze valuta's en de Curaçaosche en Surinaamsche valuta's, een vaste verhouding gelegd werd. Bedoeld was alleen een uitgangspunt te vinden, terwijl voor het overige de verhouding tusschen Nederlandsche en Nederlandsch-Indische valuta enerzijds en Curaçaosche en Surinaamsche valuta anderzijds geheel werd losgelaten en de garantie-overeenkomsten, zoewel wat betreft premiebetaling als uitkeering, in Curaçaosche of Surinaamsche valuta uitkeering. Dit beteekende, dat de samenvoeging van de in Nederland of Oost-Indië en van de in Curaçao opgebouwde reserve tot het oorspronkelijk verzekerd bedrag, zooals hiervoor uiteengezet, alleen nominaal dient te worden beschouwd, met verwaarloozing van koersverschillen tusschen de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische valuta enerzijds en de Curaçaosche en Surinaamsche valuta anderzijds.

Gezegd mag worden, dat de Centrale aan de gestelde verwachtingen heeft voldaan en met succes gewerkt heeft. Het aantal aansluitingen overschreed de 2.000, zulks met een gegarandeerd overlijdensrisico van ruim f 5.400.000 Curaçaosch/Surinaamsch Courant. De laatst berekende premiereserve overschreed een bedrag van f 1.000.000 Curaçaosch/Surinaamsch Courant. Een probleem vormde de belegging. Hiervoor bestond in Curaçao en Suriname, voornamelijk vanwege de groote geldruimte, niet voldoende gelegenheid, terwijl belegging buiten deze gebieden niet in aanmerking kwam, omdat de verplichtingen der Centrale in Curaçaosche en Surinaamsche valuta waren aangegaan, waartegenover ook dekking in dezelfde valuta diende te geschieden.

Liquidatie der West-Indische Centrale.

Per 1 Januari 1946 is de West-Indische Centrale in liquidatie gegaan. Door de beëindiging van den oorlog werden de redenen van haar bestaan, tewege omdat Nederlandse en Nederlandsch-Indische levensverzekeringmaatschappijen in de gelukkige omstandigheid bleken te verkeerden ten volle aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. Gedachtig aan het tijdelijk karakter der Centrale, werd reeds bij den opzet van dit instituut in liquidatie voorzien en in de statuten is bepaald, dat

liquidatie zal geschieden op de wijze, door de „Curaçaosche en Surinaamsche Commissies ter Regeling van het Rechtsverkeer in Oorlogstijd” resp. de „Verzekeringkamer” in Nederland te bepalen. Alle geheel vrijstaande instellingen, waarvan kon en kan worden aangegomen, dat zij zich bij het opstellen der liquidatieregels slechts zouden laten leiden door recht en billijkheid in het belang zoewel van verzekerden als van maatschappijen. Alle bij de Centrale aangesloten verzekeringen zijn inmiddels weer naar de betrokken maatschappijen overgeheveld, zulks onder afrekening van ontvangsten en uitgaven der Centrale. Ook bij deze afrekening kwam het valutaprobleem weer ter sprake, omdat de garantie-overeenkomsten met de Centrale waren aangegaan in Curaçaosche of Surinaamsche valuta, waardoor ook de premies in deze valuta werden ontvangen, terwijl de oorspronkelijke verzekeringen door de maatschappijen weer worden voortgezet in de valuta, waarin zij ook vóór den oorlog liepen, veelal in Nederlandsch Courant, welke laatste valuta in vergelijking met Curaçaosch en Surinaamsch Courant een niet onbelangrijk disagio doet. Hier moest dus op een of andere wijze verrekening van het koersverschil plaatsvinden, welk koersverschil diende te worden berekend niet over de volle aan de Centrale betaalde premie, doch over het restant, na aftrek van de premie voor het door de Centrale geloopte overlijdensrisico en na verwerking van onkosten en interest. Dat de zgn. risicopremie buiten beschouwing blijft, ligt voor de hand, omdat de Centrale hiervoor gegarandeerd heeft en in voorkomende gevallen ook het overlijdensrisico van de aangesloten verzekerden in Curaçaosch of Surinaamsch Courant heeft uitbetaald. Deze risicopremie is derhalve verbruikt.

Ten aanzien van de hiervoor bedoelde verrekening van het koersverschil, bevatten de liquidatieregels van de Centrale de navolgende bepalingen:

- A. dat door de maatschappij aan de verzekeringnemers die een garantie-overeenkomst afsloten met de Stichting „West-Indische Levensverzekeringcentrale” te Curaçao zal worden vergoed het koersverschil per 1 Januari 1946 tusschen den Nederlandschen en Nederlandsch-Indischen gulden enerzijds en den Curaçaoschen en Surinaamschen gulden anderzijds; dat dit koersverschil zal worden berekend over de aan de Centrale betaalde premies, waaronder bij deze mede te verstaan beleeningsrenten, aflossingen van beleeningen, extra premies en andere ineens of periodiek betaalde sommen uit hoofde eener garantie-overeenkomst, welke premies etc. enerzijds verminderd mogen worden met de hierin verdisconteerde risicopremies, berekend volgens de grondslagen der maatschappij en met de door de Centrale gemaakte onkosten, anderzijds vermeerderd moeten worden met de door de Centrale gekweekte interesten; onkosten en interesten pondsgewijze te verdeelen over de desbetreffende levensverzekeringcontracten;
- B. dat, ingeval de verzekeringnemer de hoofdverzekering voortzet, hetzij in den oorspronkelijken, hetzij in gewijzigden vorm (waaronder mede te verstaan premievrijmaking of vermindering voortzetting), de voorgeschreven vergoeding zal plaats vinden ter keuze van den verzekeringnemer:
 1. door aanwending als vooruitbetaalde premies op de hoofdverzekering;
 2. door restitutie, te ontvangen in Nederlandsch, dan wel in Curaçaosch of Surinaamsch Courant, zullende deze restitutie in Curaçaosch of Surinaamsch Courant geschieden in die valuta, waarin de premies etc. worden betaald;
- C. dat, ingeval de premiebetaling op de hoofdverzeke-

ring door den verzekeringnemer niet in aansluiting op de premiebetaling aan de Centrale wordt hervat, hem een zoodanig gedeelte der afkoopwaarde in Curaçaosch of Surinaamsch Courant, dan wel ter keuze van den verzekeringnemer de tegenwaarde daarvan in Nederlandsch Courant, zal worden betaald, als overeenkomt met de afkoopwaarde bepaald op den grondslag van de door de Centrale op de betrokken garantie-overeenkomst berekende wiskundige reserve, welke betaling overigens zal geschieden volgens de bij de ondergeteekende maatschappij geldende usantiën; zullende de betaling der afkoopwaarde in Curaçaosch of Surinaamsch Courant geschieden in die valuta waarin de premies etc. werden betaald.

De slotconclusie, dat de Stichting „West-Indische Levensverzekeringcentrale” te Curaçao nuttig werk verricht heeft, zoowel in het belang van het Nederlandsche levensverzekeringbedrijf als van haar verzekerden, is zeker niet gewaagd.

Curaçao, 5 November 1946.

J. VAN DER VELDEN.

DE PRIJSPOLITIEK TEN AANZIEN VAN DE TUINBOUWPRODUCTEN TIJDENS DE BEZETTING.

In aansluiting op mijn artikel over de agrarische prijspolitiek tijdens de bezetting in het vorige nummer van dit blad ¹⁾ wil ik thans eenige aandacht schenken aan de prijspolitiek op het gebied der tuinbouwproducten. Nederland bezat een exportabel overschot aan tuinbouwproducten. Tijdens de bezetting bleef de export dezer producten, doch thans naar Duitschland, uit een oogpunt van binnenlandsche behoeftenvoorziening, geforceerd voortbestaan. Het belang, dat de bezetters bij dezen export hadden, bracht mee, dat zij zich hier met de prijsvorming meer bemoeiden dan bij de akkerbouwproducten. Slechts één voorbeeld: de prijzen voor tuinbouwzaden waren in 1943 reeds in Berlijn vastgesteld, voordat de betreffende calculaties en prijsvoorstellen aan de Nederlandsche prijsvormingsinstanties werden voorgelegd. Daar voor verschillende tuinbouwproducten bovendien betrouwbare calculaties ontbraken, de variëteit van producten veel groter was dan bij den akkerbouw en de prijsvorming een meer gecompliceerd karakter had (seizoencurven bij groenten en fruit) is de prijspolitiek op tuinbouwgebied minder door één richtinggevend grondgedachte geleid dan die ten aanzien van de akkerbouwproducten. Daar kwam bij, dat een deel der tuinbouwproducten (bloemen) een min of meer luxe karakter had, zoodat de prijzen „au fond” uit een oogpunt van consumentenbescherming prijspolitiek niet van primair belang waren. Verder werd met de prijsregeling voor sommige producten (bloemen en boomkwekerijproducten) eerst in 1943 aangevangen, nadat deze artikelen in de daaraan voorafgaande periode (1940—1943) op de vrije markt reeds sterke prijsverhoogingen hadden ondergaan (hoewel dit juridisch niet toelaatbaar was op grond van de Prijzenbeschikking 1940 No. 1). Als gevolg van de werking dezer factoren heeft de tuinbouwpolitiek een meer opportunistisch karakter gehad dan die op het gebied der akkerbouwproducten.

Met deze algemeene opmerkingen zij volstaan. In vogelvluicht volgt thans een overzicht van de prijspolitiek en prijsontwikkeling in enkele sectoren van den tuinbouw.

1. De groenten.

Waarschijnlijk zijn op geen gebied de meeningsver-

¹⁾ Zie: „E.-S.B.” van 18 December 1946, blz. 852 e.v.

schillen tusschen de overheidsorganen, die met de prijsvorming waren belast, zoo scherp geweest als ten aanzien van de groentenprijzen. Daar betrouwbare kostprijscalculaties bovendien ontbraken, was hier een systematische, weloverwogen prijspolitiek niet door te voeren. De Deutsche instanties — zelf ook niet immer eensgezind — beslisten in deze meeningsverschillen. Veel lijn was er in hun decisie's niet te bespeuren. Het gevolg van deze situatie is geweest, dat een harmonische ontwikkeling der groentenprijzen niet plaatsvond.

Belangrijker dan de vraag, of de vastgestelde prijzen voor ieder product wel volkomen juist waren, is de vraag naar het algemeene resultaat van de gevoerde prijspolitiek. Om hier inzicht in te krijgen zijn twee indices geconstrueerd van het verloop der gemiddelde veilingprijzen tot 1944, op basis: gemiddelde veilingprijzen 1938/1939 = 100. De indices hebben betrekking op bijna 50 groentensoorten, die alle naar prijzen waren gebonden.

Vóór 1940 werd door de Regeering een toeslag verleend op de veilingprijzen van de belangrijkste groentensoorten tot een totaalbedrag van ongeveer f 10 miljoen per jaar. De eerste prijsindex (de handelsindex) heeft tot basis de prijzen, waartegen de handel op de veilingen inkocht, dus exclusief den regeeringstoeslag, die uit het Landbouwcrisisfonds werd gefinancierd. De tweede, (de telersindex) heeft als basis de hoogere prijzen (inclusief toeslag), welke de telers ontvingen. Het verschil in basis brengt mede, dat de handelsindex een sterkere stijging vertoont dan de telersindex, omdat de regeeringstoelagen in 1941 wegvielen en op de consumenten werden afgewenteld. De handelsindex weerspiegelt dus in principe de stijging van de consumentenprijzen. Het wegvallen van de regeeringstoelagen is één van de redenen, waarom de consumentenprijzen voor groenten tijdens de bezetting zoo sterk stegen.

In tabel I zijn de genoemde prijsindices opgenomen.

TABEL I.

Gewogen prijsindices van enkele tuinbouwproducten ¹⁾.

Producten.	Basis (1938/ 1939)	1940	1941	1942	1943	1944
Groenten:						
Telersindex	100	111	152	160	172	177
Handelsindex	100	135	198	207	218	228
Pit- en steenvruchten	100	115	215	230	232	253
Klein fruit	100	85	120	123	148	176
Snijbloemen	100	92	206	309	352	375
Potplanten	100	97	171	316	534	456

¹⁾ De indices in deze tabel zijn gewogen in verhouding tot het percentage, dat ieder van de in de indices opgenomen producten had in de veilingopbrengsten van de jaren 1938 en 1939. Bij groenten is een eenigszins afwijzend systeem gevolgd; aangenomen mag worden, dat het praktisch tot een overeenkomstig resultaat leidt. Ik hoop dit te zijner tijd nader aan te toonen.

De sterke stijging der groentenprijzen blijkt van 1940 op 1941 te hebben plaatsgevonden. Daarna is de prijsstijging afgeremd. De telersindex voor groenten bedroeg in 1944, op basis 1938/1939 = 100, 177.

Omgerekend op basis 1940 = 100 wordt hij 166. Vergelijking met de overeenkomstige indices voor de akkerbouwproducten, opgenomen in de tabel in mijn vorige artikel ²⁾, leert, dat alleen de indices voor de positief gestimuleerde gewassen als koolzaad en suikerbieten, hooger liggen. Hoewel het indexcijfer voor groenten in 1944 niet excessief hoog is, kan toch worden gesteld, dat de groenteteelt in dat jaar, als geheel, op basis van de officieel vastgestelde prijzen rendabel heeft kunnen produceeren.

2. Pit- en steenvruchten.

De prijzen van deze fruitsoorten (appelen, peren, pruimen en kersen) werden in 1941 — evenals bij de groenten

²⁾ Zie hiervoor: „De agrarische prijspolitiek tijdens de bezetting” in „E.-S.B.” van 18 December 1946, blz. 852.

het jaar van de sterke stijging — op het Duitsche niveau dezer producten vastgesteld, los van de binnenlandsche kostprijzen. Uit kostprijsoogpunt kwamen zij veel te hoog te liggen. In de daaropvolgende jaren is het prijsniveau, zooals in tabel I tot uiting komt, practisch gestabiliseerd.

3. *Het kleine fruit.*

De prijzen dezer vruchten (roode-, witte-, zwarte-, kruisbessen en frambozen) zijn vooral in de twee laatste bezettingsjaren verhoogd, omdat bleek, dat zij aanvankelijk te laag waren vastgesteld. Zij kunnen worden geacht in 1944 de productiekosten te hebben gedekt (men vgl. tabel I).

4. *Bloemen en potplanten.*

De in tabel I opgenomen indexcijfers hebben betrekking op 6 belangrijke bloemen- en 8 potplantensoorten, uitgaande van de gemiddelde veilingprijzen te Aalsmeer. Eerst in April 1943 kwam de eerste officiële prijsregeling voor deze producten tot stand. De prijsstijging, die intusschen had plaatsgevonden, blijkt daarbij in feite bijna geheel te zijn gehonoreerd. De stijging na 1943 is afgeremd. Een uiteenzetting van de vermoedelijke verklaring van de hooge piek voor potplanten in 1943 zou mij te ver voeren. De bloemprijzen zijn zeer zeker op een uiterst rendabel niveau vastgesteld.

5. *Boomkwekerijproducten.*

Ook in dezen sector kwam in 1943 eerst een prijsregeling tot stand, met een overeenkomstig resultaat als bij de bloemprijzen: ook hier werd de inmiddels opgetreden prijsverhoging practisch gesanctionneerd. Uitgaande van de catalogusprijzen van enkele boomkwekerijen bleken de indices van de prijzen voor de verschillende categorieën boomkwekerijproducten, uiterst globaal, op basis 1939 = 100, in 1944 op het volgende niveau te liggen:

Vruchtboomen	180
Sierheesters	180
Laanboomen	250
Vruchtboomen onderl.	300
Boschplantsoenboomen ..	325

Dit overzicht spreekt voor zichzelf, commentaar lijkt mij overbodig.

Hiermede besluit ik het overzicht van de prijspolitiek op het gebied van den tuinbouw. Zij blijkt een sterk opportunistisch karakter te hebben gehad, doch één element komt er toch duidelijk in naar voren: waar het consumentenbelang dit het dringendst vorderde, is het sterkst ingegrepen, met name bij de groenten en het fruit.

Samenvatting.

Zooals in mijn vorige artikel reeds is uiteengezet lijkt de prijspolitiek ten aanzien van de akkerbouwproducten, die tijdens de bezetting is gevoerd, te zijn gedragen door een weloverwogen conceptie, die in de prijsregelingen tot uiting komt. Bij de tuinbouwproducten lieten de reeds genoemde omstandigheden een dergelijke politiek niet toe, de prijsontwikkeling in de verschillende sectoren geeft hier een minder harmonisch beeld te aanschouwen. De aandacht is hier vooral geconcentreerd op de producten, die voor directe consumptie van het meeste belang waren. De overige producten zijn relatief sterker in prijs gestegen.

J. H. VAN STUYVENBERG.

AANTEKENINGEN.

DE JAVASCHE BANK VAN 1941—1946. ¹⁾

Op den 18en November 1946 belegde „De Javasche Bank” te Batavia een buitengewone vergadering van aandeelhouders, tijdens welke door den President een verslag werd uitgebracht over de lotgevallen van de Bank in de periode 1941—1946. Een cijfermatige verantwoording kon daarbij, in verband met verschillende omstandigheden, nog niet worden afgelegd. Toch was het mogelijk om mededeeling te doen van de voornaamste gebeurtenissen gedurende de onderhavige periode.

De bezettingstijd.

Direct voor de bezetting van Java werd het goud van de Bank naar Australië en Zuid-Afrika overgebracht, zoodat dit kostbare bezit uit handen van den vijand bleef en derhalve voor reconstructiedoeleinden kon worden gebruikt.

Het lag oorspronkelijk in de bedoeling om bij eventuele bezetting een beperkt bankapparaat in Nederlandsch-Indië aan te houden. De bezetter besliste echter anders. Alle banken, „De Javasche Bank” inbegrepen, moesten worden geliquideerd. Op den 11en April 1942 werd een moratorium ingesteld. Op den 20sten October volgde de officiële liquidatie van alle banken op Java. Gelijke maatregelen werden op Sumatra genomen door de Japansche legerleiding te Singapore, op Borneo en de Groote Oost door het Ministerie van Marine te Tokio, waaronder de gebieden respectievelijk ressorteerden.

Tot de liquidatiewerkzaamheden, waaraan, na rijp beraad, door den staf van de Bank werd deelgenomen, behoorden:

1. Het incasseeren van uitstaande vorderingen.

Aangezien verplichtingen van het Gouvernement en andere publiekrechtelijke organen, alsook van bedrijven door Japanners geëxploiteerd, niet werden erkend, kwam slechts weinig binnen, t.w. op Java f 5,9 miljoen of 2½ pCt. van de in Maart 1942 uitstaande vorderingen en f 3 miljoen in de Buitengewesten. Bij een en ander werden onderpanden vrijgegeven en hypotheeken geïncasseerd.

2. Het verrichten van liquidatie-uitkeeringen.

In de tweede helft van 1943 werd aan crediteuren 30 pCt. uitgekeerd, met dien verstande, dat betrokkenen de desbetreffende bedragen in zeer veel gevallen niet in handen kregen, omdat daarvan eerst onbetaalde belastingen moesten worden afgehouden. Ten aanzien hiervan dient te worden opgemerkt, dat door den bezetter speciale zeer zware belastingen werden geheven op inkomens en vermogens. Ook zette hij alom een spaarcampagne in, die in naam vrij was, doch in feite op dwang neerkwam.

3. De afwikkeling van gesloten bewaargevingen.

Begin 1943 vond de teruggeving plaats van gesloten bewaargevingen, d.w.z. het Japansche bestuur hield daarvan alles achter, wat het voor zichzelf belangrijk achtte. In practijk ontvingen belanghebbenden dan ook niet veel terug van hun vroegere bezittingen.

In de plaats van de geliquideerde Nederlandsch-Indische banken, kwamen Japansche banken, die veelal reeds vóór den oorlog in het land hadden gewerkt. Als circulatiebank fungeerde de „Nanpo Keihatsu Kinko”.

De Japansche Overheid handhaafde de geldigheid van het Nederlandsch-Indische geld in al zijn geledingen. Van dit geld was in Maart 1941 aanwezig f 400 miljoen, in Maart 1942 f 610 miljoen (waarvan f 367 miljoen aan biljetten van „De Javasche Bank”). De bezetter

¹⁾ Ontleend aan: „Beknopte mededeelingen van den President met betrekking tot de periode 1941—1946”.

bracht nog voor f 87 miljoen aan bij de Bank aangevonden bankbiljetten in omloop, terwijl voor f 20 miljoen zilvergeld uit dezelfde bron naar Japan werd overgebracht, waarvan een deel, na de capitulatie, inmiddels werd teruggevonden.

Aan invasiegeld trof men medio Augustus 1945 de volgende bedragen aan:

Java f 2,4 milliard
Sumatra f 1,6 „

Na de capitulatie werd door het Japansche leger nog f 2 milliard in omloop gebracht, afkomstig van verschillende banken op Sumatra, Soerabaja en enkele andere kantoren. Daarnaast vond de Indische Regeering nog groote hoeveelheden invasiegeld, die bij gebrek aan middelen, door haar werden aangewend. In totaal schatte men de grootte van het Japansche geld op f 8 milliard, waarvan men echter aannam, dat niet onbelangrijke bedragen verloren waren gegaan.

De schade door den bezetter aan „De Javasche Bank” toegebracht, kan als volgt worden berekend: Aan de kassen onttrokken en in circulate gebracht bankpapier .. f 87 miljoen
Idem, geroofde teekmunt f 20 „
Geïnd op uitstaande debiteuren... f 8 „
Schade aan roerende en onroerende goederen f 0,4 „

Totaal f 115,4 miljoen

Hierbij moet nog worden opgemerkt, dat tengevolge van de zgn. liquidatie-uitkeeringen het obligo van de bank met f 19 miljoen was verminderd.

Ten aanzien van het effectenbezit der Bank, alsmede van dat der cliënten kan worden medegedeeld, dat het practisch ongeschonden werd teruggevonden in de oorlogskluis te Bandoeng.

De hervatting van het bedrijf.

In Februari 1946 konden de kantoren van „De Javasche Bank” te Makassar en Menado worden heropend. Op den 14en Maart volgde het hoofdkantoor te Batavia. In totaal functioneerden 9 van de 17 kantoren van de Bank.

Uiteraard werkte „De Javasche Bank” ten nauwste met de Regeering samen. Bankpapier van „De Javasche Bank” kon echter nog niet in circulate worden gebracht. In de plaats daarvan schiep de Regeering het zgn. „Nicageld”. Daarbij werd doelbewust uitgegaan van het idee om de geldhoeveelheid in verband met de goederenschaarschte, zoo krap mogelijk te houden.

Geheel in de lijn daarvan lag de bevroezingsordonnantie van 1945, die alle vooroorlogse verplichtingen oorschortte. Vrijwillige nakoming was toegestaan, met dien verstande, dat banken alleen aan de hand van algemeene en speciale vergunningen op creditsaldi uitkeeringen mochten doen. Het verstrekken van crediten was eveneens gebonden, in het bijzonder op Java en Sumatra. In de Malinogebieden kon men, in verband met de reeds op gang gekomen reconversie aldaar, een iets vrijer standpunt innemen.

Ten aanzien van het buitenland kon „De Javasche Bank” geleidelijkaan haar vooroorlogse relatie weer aanknoopen.

Met Nederland kwam een voorloopige betalingsregeling tot stand ²⁾.

De deviezenpositie bleef uiteraard onder contrôle, en wel van het „Nederlandsch-Indisch Deviezen Instituut”.

Wat de bijbank te Amsterdam betreft, zij kon nog tijdig haar goud uit handen van de Duitschers houden.

¹⁾ Zie ook: „Het betalingsverkeer tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië” door W. Koster in „E.-S.B.” van 23 October 1946, blz. 679 en „De voorloopige regeling van het betalingsverkeer tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië” door W. Koster in „E.-S.B.” van 30 October 1946, blz. 702.

Ook gelukte het haar om de aanwezige bankbiljetten ongeschikt voor circulate te maken en het gereedstaande drukmateriaal te vernietigen. Verder bleef het haar mogelijk om de in Amsterdam loopende delegatiecredieten te continuëeren en zelfs in samenwerking met andere banken hulp te verlenen aan hen, die vóór den oorlog uit Indië remises plachten te ontvangen.

Hangende vraagstukken.

Een aantal belangrijke vraagstukken bleven nog onopgelost zooals:

1. Moeten de gedurende den bezettingstijd door debiteuren verrichte aflossingen aan de Japansche liquidateuren al of niet, of slechts ten deele schuldbevrijdend worden geacht? Een en ander in verband met het practisch waardeloze invasiegeld, waarin de betalingen plaatsvonden.

2. Welke houding dient te worden aangenomen ten aanzien van de door liquidateuren gedane uitkeeringen — eveneens uiteraard in waardeloos Japansch geld — aan crediteuren, die deze voor een groot deel niet in handen kregen?

3. Hoe staat het met de nakoming van de rentebedingen voor de periode van den bezettingstijd? ³⁾

4. Op welke wijze moet de verrekening plaatsvinden van gedurende de periode van 5 October 1944 tot 7 Maart 1946 in Nederland voor Indische rekening ontvangen bedragen? In die periode waren de koersen van den Nederlandschen en Indischen gulden, ten opzichte van het Engelsche pond, respectievelijk 10,69 en 7,60.

5. Ook het feit van den roof der kassen, de geleden verliezen aan roerende en onroerende goederen, verliezen aan debiteuren en andere vormen van oorlogschade, scheppen een reeks problemen.

Tegenover de door de Bank in de periode van 1 April 1941 tot 31 Maart 1946 geleden verliezen staat intusschen de belangrijk grootere winst tengevolge van de devaluatie van den Indischen gulden op den 7en Maart 1946. Deze winst mag echter, krachtens een op den 5en December 1932 tegenover den Gouverneur-Generaal afgelegde verklaring, niet worden aangewend voor het verrichten van abnormale winstuitkeeringen.

³⁾ Zie hierover ook: „Renteberekening over den bezettingstijd” door Dr. J. H. Spiegelenberg in „E.-S.B.” van 23 October 1946, blz. 683.

DE ORGANISATIE VAN HET BEDRIJFSLEVEN.

In een artikel over „De toekomst van de bedrijfsorganisaties” in dit nummer heeft Mr. B. Colenbrander zijn meening gegeven over het thans weer actueel wordende vraagstuk van de organisatie van het bedrijfsleven.

Ten gerieve van den in bovengenoemd onderwerp geïnteresseerden lezer publiceeren wij hierbij een overzicht van de sedert de bevrijding hierover in „E.-S.B.” verschenen artikelen op dit gebied.

- „E.-S.B.”
van
4-7-45 Mr. W. F. Lichtenauer: De organisatie van het bedrijfsleven.
20-9-45 A. van Wijnen: De bedrijfsorganisatie op een kruispunt.
1-11-45 Mr. Ir. A. W. Quint: Een tweetal rapporten over bedrijfsorganisatie.
15-11-45 Mr. Ir. A. W. Quint: De sociale organisatie van het bedrijfsleven.
22-11-45 C. A. A. van Lutervelt: De in-, uit- en doorvoerhandel in het georganiseerde bedrijfsleven.
13-12-45 Ir. J. Vet: Organisatorische vragen in den landbouw na den oorlog.

- 10- 1-'46 *Dr. E. J. Tobi*: Middenstand en bedrijfsorganisatie (I).
- 16- 1-'46: *Mr. W. F. Lichtenauer*: Bespr.: *Mr. W. C. L. van der Grinten*: De organisatie van het bedrijfsleven 1944 (I).
- 23- 1-'46 *Prof. Dr. P. Hennipman*: Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, corporatisme en geleide economie (I).
- 23- 1-'46 *Mr. W. F. Lichtenauer*: Bespr.: *Mr. W. C. L. van der Grinten*: De organisatie van het bedrijfsleven 1944 (II).
- 30- 1-'46 *Dr. E. J. Tobi*: Middenstand en bedrijfsorganisatie (II).
- 6- 2-'46 *Prof. Dr. P. Hennipman*: Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, corporatisme en geleide economie (II).
- 6- 2-'46 *Mr. W. F. Lichtenauer*: Bespr.: *Mr. W. C. L. van der Grinten*: De organisatie van het bedrijfsleven 1944 (III).
- 13- 2-'46 *Prof. Dr. N. J. Polak*: Bedrijfschappen.
- 20- 2-'46 *Prof. Dr. N. J. Polak*: Organisatie van het economisch leven na het herstel.
- 27- 2-'46 *Prof. Dr. N. J. Polak*: Het voorontwerp op de bedrijfschappen.
- 6- 3-'46 *Dr. E. J. Tobi*: Middenstand en bedrijfsorganisatie (III).
- 13- 3-'46 *Dr. E. J. Tobi*: Middenstand en bedrijfsorganisatie (IV).
- 1- 5-'46 *Prof. Dr. P. Hennipman*: Misverstanden en legenden over corporatisme en geleide economie.
- 10- 7-'46 *Prof. Ir. I. P. de Vooy*s: Organisatie van het bedrijfsleven.
- 9-10-'46 *Dr. J. Buter*: Vrijheid van vereeniging en erkende bedrijfsorganisaties.
- 27-11-'46 *Mr. J. van Wulfften Palthe*: Het karakter der huidige bedrijfsorganisatie.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Blijkens den jongsten weekstaat van De Nederlandsche Bank namen de saldi der banken bij deze instelling met f.16 miljoen toe tot f.106 miljoen. Waarschijnlijk werd dit veroorzaakt door het niet vervallen van vervallen schatkistpapier, daar het tegood van het Rijk bij De Nederlandsche Bank met f.19 miljoen verminderde. De ruimte op de geldmarkt nam

STATISTIEKEN.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Junij 1946	Juli 1946	Aug. 1946	Sept. 1946	Oct. 1946
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart	maandgem. 1938 = 100	108	148	132	149	155
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	989	1.355	1.212	1.364	1.424
waarvan brandstoffen	"	310	531	502	497	369
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km.	147	192	182	207	227
Indexcijfer eigen vervoer te water	maandgem. 1938 = 100	86	89	90	93	93
Eigen vervoer te water	1.000 t.	518	534	540	558	558
Idem, prestatie	mill. t/km.	37	40	43	45	45
Indexcijfer internationale binnenvaart (laadverm.)	maandgem. 1938 = 100	29	31	32	26	31
Binnengekomen schepen	Aantal	1.404	1.770	1.841	1.681	1.819
Laadvermogen	1.000 t.	834	918	864	804	861
Lading	"	448	499	453	410	459
waarvan onder: Nederlandsche vlag	"	376	399	324	303	353
" " Belgische vlag	"	67	94	123	102	101
Vertrokken schepen	Aantal	1.323	1.694	1.999	1.695	1.874
Laadvermogen	1.000 R.T.	794	911	982	840	890
Lading	"	329	430	377	376	400
waarvan onder: Nederlandsche vlag	"	246	297	265	251	288
" " Belgische vlag	"	67	111	92	93	98
Schepen in doorvaart	Aantal	938	863	914	671	916
Laadvermogen	1.000 R.T.	656	614	662	492	675
Lading	"	359	338	352	253	307
waarvan onder: Nederlandsche vlag	"	94	99	93	58	79
" " Belgische vlag	"	192	186	207	141	163
Indexcijfer zeevaart (inhoud)	maandgem. 1938 = 100	21	31	32	29	29
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	517	636	646	598	637
Bruto inhoud	1.000 R.T.	927	1.274	1.437	1.315	1.241
Idem, alleen geladen schepen	"	849	1.150	1.306	1.207	1.113
waarvan in lijnvaart	"	233	332	543	565	497
Vertrokken zeeschepen	Aantal	485	662	610	555	620
Bruto inhoud	1.000 R.T.	944	1.505	1.404	1.278	1.323
Idem, alleen geladen schepen	"	471	729	685	727	829
waarvan in lijnvaart	"	231	438	476	495	536
Goederenverkeer ter zee:						
Gelost bij invoer	1.000 t.	600	656	907	800	762
" " doorvoer	"	95	215	146	99	131
Geladen bij uitvoer	"	36	78	86	87	110
" " doorvoer	"	29	155	156	137	102
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen	maandgem. 1938 = 100	78	90	82*	85*	106*
Goederenvervoer Nederl. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	944	1.084	991*	1.031*	1.283*
waarvan grensoverschrijdend	"	165	188	160*	143*	202*
Reizigerskilometers Nederl. Spoorwegen	1 miljoen	477	528	680	526	460
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	48,9	51,9	54,6	50,6	
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	10,2	11,5	19,2	12,0	
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	4,4	5,2	5,9	5,8	
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen	maandgem. 1938 = 100	121	129	138	138	136
Slachtoffers verkeersongevallen:						
Overleden	Aantal	103	105	119	99	104
Eerstig gewond	"	553	614	623	634	572
Licht gewond	"	452	579	564	567	496
Indexcijfers:	maandgem. 1938 = 100					
Overleden	"	158	162	183	152	160
Eerstig gewond	"	150	167	169	172	156
Licht gewond	"	49	63	61	62	50

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek. * Voorloopig cijfer.

in verband hiermede dus verder toe. Dit wordt tevens geïllustreerd door een lichte daling der disconto's voor de kortlopende termijnen van schatkistpapier. Drie-maandspromessen werden gezocht tegen $1\frac{3}{16}$ pCt. viermaandspromessen werden tegen $1\frac{1}{2}$ pCt. aangeboden, maar bij de langlopende termijnen kwam vrijwel geen verandering in het disconto. Halfjaarspapier werd dan ook verhandeld tegen $1\frac{5}{8}$ pCt. en Septemberpromessen tegen $1\frac{11}{16}$ pCt.

De Nederlandsche Bank heeft vergunning verleend tot herbelegging van de geblokkeerde opbrengst van in het buitenland verkochte buitenlandse effecten in binnenlandsche fondsen. Een en ander echter onder de voorwaarden, dat de koopsom moet worden betaald met 60 pCt. vrij geld en dat de herbelegging binnen 14 dagen na den verkoop der bedoelde buitenlandse effecten moet hebben plaats gevonden. Voor effecten, welke tusschen 20 September en 13 December 1946 in het buitenland zijn verkocht, loopt deze termijn voor herbelegging van het geblokkeerde tegoed af op 27 December a.s.

De verkoop van Amerikaansche effecten levert door de toelating van het geblokkeerde gedeelte der verkoopopbrengst tot den effectenhandel een belangrijke steun voor de markt van binnenlandsche fondsen. Uiteraard betreft het hier vooral aankoop voor beleggingsdoeleinden, daar bij verkoop van de als herbelegging verkregen effecten 50 pCt. van de opbrengst wordt geblokkeerd. Ten vroegste op 16 Maart 1947 zal hieraan volgens de toezegging van den minister van Financiën een einde komen.

Voorals als gevolg van het bovenstaande ontstond ter beurze in de afgelopen week een vaste stemming. Vooral scheepvaartfondsen en Indische aandelen konden hiervan profiteren. De beslissing der Tweede Kamer inzake het Regeeringsbeleid t.o.v. Indië vermocht hierin geen merkbare verandering te brengen.

Hoewel dus toch nog vrij veel geld voor beleggingsdoeleinden aanwezig was — de toegenomen omzetten wijzen daar ook op — werd de emissie van de Maatschappij voor de walvisvaart geen succes. De bijzondere risico's van dit project hebben waarschijnlijk velen afgeschrikt.

Het koersverloop moge blijken uit onderstaande koersnotering, waarbij moge worden opgemerkt, dat ook de obligatiekoersen in de vaste stemming deelden. Ruiltransacties van obligaties in aandelen waren bij de lage obligatiekoersen niet zeer aantrekkelijk, zoodat inderdaad nieuw geld de algemeene koersstijging voor aandelen heeft gefinancierd. Overigens schijnt het in de bedoeling te liggen den termijn voor ruiltransacties uit te breiden tot zeven dagen.

	13 Dec. '46	20 Dec. '46
A.K.:U.	120 $\frac{1}{4}$	132
v. Berkel's Patent.....	97 $\frac{1}{4}$	101 $\frac{1}{2}$
Kon. Ned. Hoogovens	108	113
Lever Bros Unilever C.v.A. ..	222 $\frac{1}{2}$	235
Philips G.b.v.A.	301 GB	307 $\frac{1}{2}$
Koninklijke Olie	316	326
H.A.L.	135 $\frac{1}{2}$	144
N.S.U.	119 GB	135
H.V.A.	180 $\frac{1}{2}$	195
Deli Mij. C.v.A.	103 $\frac{1}{2}$	114
Amsterdam Rubber	119	140

STATISTIEKEN

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND ¹⁾.
(in 1.000 kg.)

Maand	Limburgsche mijnen	Verzonden voor binnenland-sche behoefte	Invoer
Mei 1945....	326.174	167.074	*
Sept. 1945....	473.776	383.841	192.290
Dec. 1945....	504.786	399.793	194.111
Maart 1946....	631.801	479.450	305.309
Juni 1946....	638.942	470.030	113.395
Juli 1946....	768.671	602.112	366.272
Aug. 1946....	658.189 ²⁾	506.398	303.837
Sept. 1946....	750.123	590.998	266.804
Oct. 1946....	803.145	605.977	169.087
Nov. 1946 ³⁾	795.275	607.295	202.788

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“.

²⁾ In Augustus vallen vacantedagen.

³⁾ Voorloopige gegevens. * beteekent niet beschikbaar.

UITVOER VAN LANDBOUWPRODUCTEN UIT NEDERLANDSCH-INDIE ¹⁾.

(in tonnen).

Producten.	Aug./Dec. 1945	Jan./Juni 1946	Juli 1946	Aug. 1946
Rubber	1.960	9.000	7.891	4.873
Aetherische oliën	—	59	4	64
Agave	73	383	27	78
Benzoë	—	—	—	10
Cacao	—	41	0,8	—
Cassavemeel	161	159	971	2
Copra	98	7.430	4.285	2.881
Djarakpitten	—	223	47	65
Iles-iles	—	—	0,1	65
Kaneel en Cassia Vera	—	—	27	107
Kapok	122	1.205	25	202
Kemirnoten	—	40	—	—
Kinabast	—	—	220	119
Koffie	—	369	31	958
Kruidnagelen	—	17	—	—
Nootmuskaat	—	66	9	77
Poelie	—	11	—	31
Peper	—	787	571	752
Tabak (blad)	—	44	—	14
Tabak (krossok)	—	31	—	40
Thee	—	65	90	65
Vezelsoorten n.a.g.	—	70	—	79
Vanille	—	0,3	—	1,5
Temoelawak	—	—	—	6,7

¹⁾ Ontleend aan het „Centraal Kantoor voor de Statistiek“, afd. landbouwstatistiek, Batavia. De cijfers hebben betrekking op den uitvoer van het „Nederlandsch-Indisch Rubberfonds“ (Nirub) en van de „Nigieo“.

UITVOER VAN RUBBER VIA HET „NIRUB“ UIT NEDERLANDSCH-INDIE ¹⁾.

(in tonnen).

Gebieden.	Aug./Dec. 1945	Jan./Juni 1946	Juli 1946	Aug. 1946
Java	824	8.491	6.321	4.873 ²⁾
Buitengewesten	1.136	509	1.660	—
Totaal	1.960	9.000	7.981	4.873 ²⁾
Waarvan naar:				
Verenigde Staten	1.960	8.050	7.981	4.873 ²⁾
Nederland	—	950	—	—

¹⁾ Ontleend aan het „Centraal Kantoor voor de Statistiek“, afd. landbouwstatistiek, Batavia. „Nirub“ is „Nederlandsch-Indisch Rubberfonds“.

²⁾ Voorloopige cijfers.

ONGECONTROLEERDE UITVOER VAN RUBBER UIT NEDERLANDSCH-INDIE NAAR MALAKKA ¹⁾.

(in long tons).

Gebieden.	Juli 1946	Aug. 1946
Java	122	63
Sumatra	14.864	14.099
Andere Buitengewesten	2.733	2.537
Totaal	17.719	16.699

¹⁾ Ontleend aan „Malaya Rubber Statistics“. Uitgevoerd werden droge zoowel als natte rubber. De laatste is in bovenstaande cijfers herleid tot droge rubber (aangenomen droegaequivalent = 90 pCt.).

INTERNAT. INDUSTRIEL CONCERN

Hoofdkantoor Amsterdam, zoekt een

EFFICIENCY-INGENIEUR

met ervaring van bedrijfsorganisatie op economisch en technisch gebied. Bij voorkeur Delfts ingenieur; goede talenkennis (in het bijzonder Engels). Voor zelfstandige persoonlijkheid met prima organisatorische eigenschappen, soepele omgang met mensen, aantrekkelijke werkkring met goede vooruitzichten. Candidaten, die in aanmerking komen, zullen worden uitgenodigd voor een onderzoek op 17 Jan. 1947 door de

NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR PSYCHOTECHNIEK
Wittevrouwenkade 6, Utrecht

Eigenhandig geschr. brieven met voll. inl. en twee nieuwe pasfoto's (van voren en opzij) aan Adv. Bur. ALTA te Utrecht vóór 28 Dec. a.s. met in linkerbovenhoek van brief, op foto's en envelop: ESB 4552 met naam, adres en leeftijd.

Machinefabriek

GEBR. STORK & CO. N.V.

te Hengelo, vraagt een ervaren kracht, die bekend is met

**accountancy
en budgetteering**

In staat zelfstandig leiding te geven. Eigenhandig geschreven sollicitaties met opgaven van opleiding en levensloop te zenden aan het Secretariaat van de Directie.

DEMKA

NEDERLANDSCHE STAALFABRIEKEN v/h J. M. DE MUINCK KEIZER N.V. te UTRECHT vraagt:

EEN MANNELIJKE OF VROUWELIJKE KRACHT VOOR DE LEIDING VAN ARCHIEF EN BIBLIOTHEEK

Gegadigden moeten over de noodige ontwikkeling en enige ervaring op dit gebied beschikken. Brieven met uitvoerige inlichtingen uitsluitend schriftelijk aan onze afdeling Personeel.

De N.V. INTERNATIONALE CREDIET- EN HANDELSVEREENIGING „ROTTERDAM” te Rotterdam (postbus 567) vraagt voor haar Afd. Cultures & Bedrijven in Indië

controleerende boekhouders

Alleen zij, die ervaring hebben op het gebied van ondernemings- en bedrijfsadministratie en minstens in bezit zijn van Staatspraktijkdiploma Boekhouden, gelieven schriftelijk te reflecteren, onder uitvoerige opgave van vroegeren werkkring, diploma's, leeftijd, enz.

DEMKA

NEDERLANDSCHE STAALFABRIEKEN v/h J. M. DE MUINCK KEIZER N.V. te UTRECHT vraagt:

EEN DOCTORANDUS IN DE ECONOMIE

Sollicitaties met pasfoto, volledige personalia en gegevens omtrent opleiding en vorige betrekkingen worden zoo spoedig mogelijk ingewacht. Gegadigden moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen.

**BESCHOUWINGEN OVER
EEN TOLUNIE TUSSEN NEDERLAND EN
BELGIË - LUXEMBURG**

door D. C. RENOOY

Publicatie No. 3

van het Nederlandsch Economisch Instituut

PRIJS F 8.40*

(Prijs voor leden en donateurs van het N. E. I. f 6.—; bestellen bij het N. E. I.)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave: De Erven F. BOHN N.V. — Haarlem

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden
Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.
Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (6 lijnen)

**N.V. LANKHORST
TOUWFABRIEKEN
SNEEK TEL. 3041-3042**

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

VAN GEND & LOOS

expedieert van huis tot huis

van dorp naar stad — van land naar land

